БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетиннген

1952 июнь 28 суббота № 125 (2555)

ӨРТӨӨ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

Областың тараа болгаш сиген шөлдеринде (1 арын).

ВКП(б) Кызыл хооркомунуң он бирги пленуму (2 арын).

И. Торжу. — ВКП(б) Тыва обкомунуң IX пленумунуң шиитпирин күүседир дээш (2 арын).

П. Ушаков. — Колхоз бүдүрүлгезинге малдың быжыг чем суурун тургузар (2 арын).

Айыыл чок чоруктун. Чөвүлелинде (3 арын).

Венесуэла Чехословакия-биле дипломаттыг харылзааны үскен (3 арын).

Чехословакияның национал хуралының бижии (4 арын).

Жак Дюклону хостаар! (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Барыын Германияның чурттакчы чону Риджуэйниң келгенинге удурланып турар (4 арын).

Тараның чайгы ажаалгазын үлегерлиг организастаар

Колхозчу тараачыннар, машина-трактор станцияларының болгаш совхозтарның ажылдакчылары социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ыңайгы көдүрлүүшкүү дээш партияның болгаш чазактың тургусаан кол сорулгалары — көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүттүүн элээн бедидерин, ниитиниң маңының баш санын дүрген өстүрери, база ооң продуктулуун бедидерин хандырары дээш улуг сорук кирлишкин-биле демисежип турар.

1952 чылда көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларының оон ыңайгы хөгжүлдези дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжынга кирбишаан, совет Тываның көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери совет улустуң улуг баштыңчызы болгаш башкызы эш Сталинга чоруткан чагаазынга тараның бүгү шөлдеринге тараа культураларын өстүрер болгаш дүжүттү планда көрдүнгенинден 10 хуу ажыр ажаап алыр, а үрезин участоктарынга гектар бүрүзүндеине 150 пудтан эвээш эвес дүжүттү алыр деп хүлээлгени алганнар.

Бедик дүжүт дээш демиселдиң чугула үези—часкы тарылга бо чылын бистиң областың колхозтарынга болгаш совхозтарынга элээн организастыг эрткен. Аъш-чемниң кол культуразы — кызылтас эрткен чылдан хөй тарытынган. Ам районнардан болгаш тус-тус колхозтардан тараның дески, чаагай үнүжүнүң дугайында өөрүнчүг медээлер кээп турар.

Ындыг болза-даа, бодуунуң бүгү-ле чугулазының талазы-биле часкы тарылга болза, бедик дүжүт дээш демиселдиң чугула үе-чадазының чүгле бирээзи болур деп чүвени утпуп болбас ужурлуг. Ам болза, хову ажылдарының чаа харыысалгалыг үези — тараларның чайгы ажаалгазының үези чоруп турар.

Эки организастатынган тараа ажаалгазы — дүжүттерни бедидериниң улуг курлавыры болур. Тараларны пожгуг үнүштерден эки арыглаар, көдээ ажыл-агый культураларының хоралакчыларын узуткаары, тараларны минеральдыг болгаш чурттуң чемишчидилгелери-биле немей чемгерери, ылаңгыя чайгы суггарылганы чедиишкинниг организастаары байлак дүжүттү алырын чугаажок хандырар деп чүвени социалистиг чер ажылының мурнакчыларының дуржулгазы көргүзүп турар.

Бистиң областың чамдык районнарында, ылаңгыя Чаа-Хөл, Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик болгаш өске-даа районнарда тараның баштайгы суггарылгазы элээн организастыг чоруп турар. Чаа-Хөл районнуң «Бурунгаар» болгаш Ленин аттыг колхозтары тараа культураларының баштайгы суггарылгазын эн эки хуусаада доосканнар. Улуг-Хем районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери тараның чайгы ажаалгазынче улуг кичээнгейни салып, агротехниктиг чурум ёзугаар үрезин участоктарын немелде чемишчидилге-биле чемгерип турарлар.

Ындыг болза-даа, тараның чайгы ажаалгазынче сагыш салыышкын чер болганда бир дөмей чорувайн турар. Эрткен чылын чамдык районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары, колхозтарның, совхозтарның, МТС-териң удуртукчулары тараның чайгы ажаалгазының чугулазын чедир үнелеп көрбейн, ажаап алыышкын үезинде чөгенчиг эвээш дүжүт ап турган чорукту уттуп болбас ужурлуг. Эрткен чылын Тес-Хем, Эрзин, Чаа-Хөл районнарның колхозтары тараның чайгы суггарылгазын чогуур өйүнде организаставаанындан кончуг куду дүжүттү алган ийикпе, азы күзүн орайтааш, бышпайн барган чамдык тараалардан шуут дүжүт албаан үүлдер бар болгай.

Эрткен чылдың ындыг алдагдалдары бо чылын чайлатынган турар ужурлуг. Тараларның үлегерлиг ажаалгазын хандырары — Советтериң болгаш көдээ ажыл-агый органнарының, оларның специалистериниң ажыл-агый политиктиг чугула сорулгазы болур. Олар болза, колхозтарда тараның чайгы агротехниктиг хемчеглериниң планының күүсетинип турарының дугайында хыналда-контрольду чорудар, хову бригадаларының бригадирлеринге боттуг дузаны көргүзер ужурлуг. Бедик дүжүт алырынга эң чугула үүве болза, тараның чайгы суггарылгазын өй-шаанда организастаары болур. **«Тараан тарааны эки ажаарын хандырар, суггаттыг черлерде бүгү тараа культураларын 2—3 катап суггарар»** деп Тываның тараажылары эш Сталинга сөзүн бергеннер. Бар турар сугнуң курлавырын чөп ажыглап, суггарылганы агротехниктиг чурум ёзугаар шын чорударынче хову бригадаларының кежигүннериниң кол күүжүн эвилелдээр ужурлуг. Ам үеде агаар-бойдустуң байдалы таарымчалыг — үргүлчү чаъстап турар болганда суггарылгаже улуг күш салбаза ажырбас дээр шын эвес хөөннерни канчаптаа болдурбас херек.

Көдээнин коммунистери болгаш комсомолчулары тараның чайгы ажаалгазын үлегерлиг организастаары дээш демиселдиң мурнакчылары болур ужурлуг. Тараның суггарылгазындан аңгыда, ооң пок үнүштерин аштап арыглаары, көдээ ажыл-агый культураларының хоралакчылары-биле демиселдиң бүгү аргаларын ажыглаары, тараның камгалалын шыңгыы тургузары — бедик дүжүт дээш демиселдиң база чугула хемчеглери болур.

Тараның чайгы ажаалгазы эр, херээжен колхозчуларның идепкейлиг киржилгезин негеп турар төлээде, оларның күш-ажылын шын организастаары, күш-ажылдың сагылгачурумун быжыглаары дээш демисел бир дугаар чергениң ужур-дузалыг. Тараның чайгы ажаалгазын чорударынга болгаш ооң хоралакчылары-биле демиселге бичии уругларны эвилелдеп, оларның бөлүктерин тургузуп, ол бөлүктерни дуржулгалыг тараажыларга баштадыры чугула.

ВКП(б) райкомнары, колхозтарда, совхозтарда эге организациялар болгаш коммунистер областың тараажыларының бедик дүжүт чедип алыры-биле социалистиг чарышка алган хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседирин хандырар дээш социалистиг чарыштың тугун бедик көдүрер, агитас-массалыг ажылды күштелдирер, мурнакчыларның дуржулгазын бүгү колхозчуларның хөрээ болдуруп, ооң-биле күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң ниити көдүрлүүшкүнүн, хову ажылының бригадаларының бүгү кежигүннери ажылдап кылырының нормаларын күүседир болгаш ажыр күүседирин чедип алган турар ужурлуг.

Делегейде эн мурнакчы мичуринчи агробиология эртеминиң чедиишкиннерин болгаш көдээ ажыл-агыйның мастерлериниң дуржулгазын бүдүрүлгеге нептередип ажыглаар хүлээлгелиг көдээ ажыл-агыйның специалистери болза, бедик дүжүт дээш демиселге колхозтарның бүгү күштерин, аргаларын мобилизастаарынга онза хырыысалгалыг болуп турар. Агрономнар болза, колхоз бүрүзүнде чайгы агротехниктиг хемчеглериниң планнарының күүсетинип турарын үргүлчү контрольдап, чогуур өйүнде дузаны чедирер хүлээлгелиг.

Тараның чайгы ажаалгазын үлегерлиг чорудуп тургаш, областың тараажылары эш Сталинга чагаада бедик дүжүт чедип алыры-биле, алган хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседир.

Чурттуң ховуларында

НАЛЬЧИК. Урожайненский районнуң Жуков аттыг көдээ ажыл-агый артели республикада бирле дугаар күзүн чашкан арбайның кезилдезинче кирипкен. Ол колхозта ажылдап турар Тхакаховтуң болгаш Егужоктуң комбайннар агрегаттары элээн каш он гектар черниң тараазын кескен. Ортумаа-биле гектар бүрүзүнден 130 пуд ажыг тарааны бастырып ап турар.

Майский, Прохладненский болгаш республиканың ховулуг өске-даа районнарының колхозтары күзүн чашкан тараалардың кезилдезин эгелээн.

ПЕНЗА. Күзүн чашкан көктараа массалыы-биле баш тырттып эгелээн. Бедик кылдыр сеглейтир үнүп келген көктараа холумак чок арыг чаагай болганда оларны пок үнүштерден арыглаар чорук хереглетинмейн турар. Көктараның кылымал доозуналдырыышкынын колхозчулар чорудуп эгелээн. Ындыг арганы ажыглаар чорук болза, гектар бүрүзүнден бүдүн чартык болгаш ийи центнер дүжүттү немей өстүрүп алыр арганы бээр дээрзин эрткен чылдың практиказы көргүскен. Бо чылын областың колхозтарының 500 муң гектар хемчээлдиг шөлүнге кылымал доозуналдырыышкынны чорудар.

Совет Эвилелинде

Ыраккы чөөн-чүкчүлериниң уругларының чайгы дыштаны»газы

ХАБАРОВСК. Биче Хинганның эдектериниден Соңгу Доштуг океанның эриктеринге чедир — кайгамчыктыг чурумалдыг черлерде чүс-чүс пионер лагерьлери, школа шөлчүгештери, турист базалары бар. Ында Ыраккы Чөөн-чүктүң он-он муң школачылары боттарының чайгы дыштанылгаларын эрттирерлер.

Пионер лагерьлеринче Хабаровскинин, Амурда Комсомольскинин, Бикинниң болгаш крайның өске-даа хоорайларының болгаш суурларының муң-муң школачылары чорупкан. Магаданның 500 оолдары болгаш уруглары «Соңгу Артек» лагерьде чайгы дыштанылгазын эрттирип эгелээннер.

Аныяк туристер солун походтарже чоруп турарлар. Оларның дыка хөйү алдар-сураглыг Волочаевкага баарлар, Аванчиниин, Ключевтиң вулканнарын көөр болгаш Амур-биле база ооң адырлары-биле параходтарга болгаш катерлерге олурупкан чоруурлар. Ол ышкаш балык тывыштарынга, ыяш ажыл-агый черлеринге болгаш крайның өске-даа үлетпүр бүдүрүлгелеринге баарлар.

(СЭТА).

Соңгу-чүктүң библиотекаларынга номнар

ХАБАРОВСК. Шевергин кылдыр шарып каан хааржактарда Чукот национал округтуң кызыл яранга-ларының (кызыл өглериниң) адрезин бижээн. Ол болза, ыраккы Тундрада колхозчу ивичилериниң бригадалары-биле кады көжүп чоруур Чукотканың чээрби кызыл яранга-ларынга хереглээр Хабаровскинин край библиотеказынга баар номнар-дыр.

Ооң-биле кады Чукотканың, Камчатканың, Охотскинин эриктериниң ырак-узак суурларының библиотекаларынга баар 250 ажыг литературалар чүдүртүүп турар.

Чыл эгезинден эгелеп крайның соңгу районнарының библиотекалары 30 муң ажыг номнарны алган.

(СЭТА).

Ереван—коммунизмниң улуг тудугларынга

ЕРЕВАН. «Ереван — коммунизмниң улуг тудугларынга» деп аттыг үргүлчүүнүң делгелгезин Ереванның төөгү музейинде ажыткан.

Делгелгениң көргүзүглери болза, хоорайның ажылчы чоннарының коммунизмниң улуг тудугларынга көргүзүп турар дузаламчызын көргүскен. Олар чүс-чүс вагоннар ишти трансформаторларны, генераторларны, компрессорларны, насостарны, автомобиль кезектерин база заводтарның болгаш фабрикаларның өске-даа продукцияларын чорутканнар.

Тускай салбырны Армениянның эртемденнеринге алдар болдурган. Мында Куйбышевтиң суг белдириниң модели бар.

Сталинград ГЭС-тиң тудуг районунга армиян геологтарның чоруткан ажылдарының делгелгелери-биле көрүкчүлер таныжарлар.

(СЭТА).

Чаа оруктар-биле чүктер чоруп турар

КАЛАЧ-НА-ДОНУ. (Сталинград область). Хүннүн-не Волга-Дон каналының уну улам-на хайымныг болуп турар. Янзы-бүрү чүктүг судноолар үзүктел чокка чоруп турар.

Июнь 23-те Дондан он үшкү шлюзту тавартыр 310 земснарядтар канал-биле эрткен. Олар Волга-Доннуң тудуунга ажылды доосказ, ам Волганың тудугларының бирээзинче бар чоруурун ол. Донда Ростовка, Азовка болгаш Донбасстың шахталарынга баар ыяш материалдары сөөрткен баржалар канал-биле эрткеннер. Алдыкы Дондан Волгаже Донбасстың хөмүрдажын сөөрткен «Магнитогорск» деп баржа эрткен. «Нальчик» деп баржа Астраханьче хөмүр даш сөөрттүп аппарган.

Ам тудугжулар автоматтыг башкарылгаларның техниказын шиңгээдип ап турарлар.

Суднолар чаа орук-биле чоруп турарлар. Тудугжулар каналдың олбо талаларынга ыяштарны олуртуп турарлар, а архитекторлар болгаш скульпторжулар тудугларның болгаш шлюзтериниң кааслалгазын доозуп турарлар.

Канал хүннүн-не улам хевир кирип турар.

(СЭТА).

Казахстанның мурнуу талазында тараа кезилдези болгаш күрүнеге дужаалгазы эгелээн

АЛМА-АТА. Казахстанның мурнуу үүгүнүң колхозтарының болгаш совхозтарының шөлдеринде тараа дыка чаагай үнген.

Тараа ажаап алыышкынынче Мурнуу-Казахстан областың беш районнары — Сарыагачский, Кировский, Чаяновский, Чимкентский болгаш Келесский районнары шагда-ла кирипкен.

Кызыл-Орды областың бир дугаарында Яны-Курганский районнуң Сталин аттыг колхозу арбай кезилдезин эгелээн.

Республиканың шөлдеринче баштайгы үүс-үүс комбайннар үнгүлээн. «Дарбаза» совхозтуң комбайннары күзүн чашкан кызылтастың үүс пуд дүжүдүн ажаап ап турар. Ол культураның баштайгы муң-муң гектар шөлдерин «Чимкурган» болгаш Тимирязев аттыг совхозтарның механизаторлары ажаап алган. Суггартынмаан кургаг ховуга кызылтастың элбек дүжүдүн тимирязевчилер өстүргеннер. Халышкы комбайнёрлар Богдашкиннер ээлчегде бүдүн чартык, ийи нормаларны күүседип турарлар.

Чаа дүжүттүң тараазын күрүнеге дужаап эгелээн. Казахстанда бир дугаар Мурнуу-Казахстан областың Сарыагачский районунуң Ленин аттыг колхозу заготзернонуң Кзыл-Тус пунктузунга тараа дужааган.

Мурнуу-Казахстан областың Чаяновский районнуң колхозтары бир дугааргы тараалыг кызыл коштарны организастап турар.

(СЭТА).

Совхозтарда механизасчыткан ховуу шаңнары

Чылдың-на көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүн ажаап алырының механизастаашкыны өзүп турар. Бо чылын ССРЭ-ниң Совхозтар Министерствозу шөлдерге механизасчытынган көжүп чоруур муң чаа шаннарны тургузар деп шиитпирлээн. Эрткен чылдың деннелиби-биле алырга, оларның саны барык-ла үш катап хөй болур. Украинада база өске-даа мурнуу республикаларда, крайларда болгаш областарда ол шаннарны организастап тургузарының белеткел ажылдары доозулган.

Ховуунуң механизасчыткан шаннары дүрүм ёзугаар тараа ажаап ап турар агрегаттардан 2 километр хире чоокта тургустунгулаан. Олар көжүп чоруур электростанцияларлыг, тараа чүдүрүкчүлерлиг болгаш өске-даа механизмнерлиг. Оларның дузазы-биле тарааны чогуур негелдезинге чедир дүрген кургадыр болгаш арыглаар. Чаңгыс аай хевирниң дерилгелери чок совхозтарда бар сортировкаларны канчаар механизастаарын, тарааны канчаар чүдүрерин болгаш сөөрттүрүн организастаарын министерствонуң тускай эртемниглери ажылдап кылганнар.

Ажаап алыышкынны дүрген доозарының сорулгазы-биле ховуунуң механизасчытынган шаннарын ажылдап турар агрегаттарның турар черинче чоокшулады, чаа черлерде тургузуп турар.

(СЭТА).

Чартык чылдың планы күүсетинген

ГРОЗНЫЙ. «Старогрознефть» трест нефть болгаш газ тыварының чартык чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. Ийи дугаар чартык чылдың үлүүнүң баштайгы оттулар чүүлү бердинген.

Нефтиниң бот-өртээниң чиигелдезинден чартык миллион хире рубльди трест камнап алган.

(СЭТА).

Областың тараа болгаш сиген шөлдеринде

Каа-Хем районда сиген кезилдези

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районнуң Федоровка көдээ Совединде «Ленинчи орук» колхоз сиген кезилдезинче июнь 23-те кирипкен. Колхозтуң Коптуда сиген кезер бригадазында 4 сиген кезер машиналар ажылдап турар. Баштайгы хүннерде 60 га черниң сигени кестинген. Сиген кезер машинада ажылдап турар колхозчулар Аңчымай, Норкина, Чолдак-Сарыг, Кириллов олар хүнде нормазын 120—130 хуу күүседип турарлар.

Районнуң Ворошилов аттыг, «Октябрь 30 чыл ою» болгаш «Октябрь 14 чыл ою» колхозтарда сиген кезилдези база эгелей берген.

Август 1-де доозар дээш

ЧАА-ХӨЛ (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң Бош-Даг чанында «Бай-Булуң» колхоз (даргазы Комбу, партия эге организациязының секретари Хайдып) июнь 24-те 2 сиген кезер машиналыг, 8 хол кадыырлыг сиген кезилдезинче кирипкен. Сиген кезер бригадада 17 кижи ажылдап турар, олар баштайгы хүнде 10 гектар черниң сигенин кескен.

Ажылдың бир дугаар хүнүнде бригаданың хову турлаанга агитхуудусту үндүрген, ооң редакторунда ында эге школаның эргелекчизи эш Сандак ажылдап турар. Бо чылын ол колхоз мал чеминге 350 тонна сиген болгаш 45 тонна силос белеткеп алыр планныг. Колхозчулар бо чылын мал чеми белеткеп алырының планын август 1-де күүседир деп сорулга салып алган хайыышкынныг ажылдап турар.

Бедик дүжүт алыр дээш

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районнуң Алдан-Маадырда Калинин аттыг колхозтуң тараа суггарылгазында 12—12 кижилиг 6 звенолар ажылдап турар. Олар июнь 20-ден эгелээш тараларның чайгы ийи дугаар суггарылгазын чорудуп эгелээн.

Тараа суггарылгазында ажылдап турар колхозчуларның аразында боттарының хүн нормазын ажыр күүседип, идепкейлиг ажылдап турар эштер эвээш эвес. Чижээ, эш М. Маас хүнде 3,5 гектар тараа суггарар нормалыг тургаш, херек кырында 4,75 гектарны, М. Долзат хүнде 3,5 гектар тараа суггарар нормалыг тургаш, 4,5 гектарны суггарып турар. Ол ышкаш тараа суггарылгазында ажылдап турар эш О. Аңгыроол хүн нормазын база-ла 150-200 хуу күүседип, онза идепкейлиг ажылдап турар.

Ол колхозтуң ховуларында тараларның үнүжү канчаар-даа аажок чаагай болуп турар.

ДарганТюлюш Кечил-оол Шагаан-Арыг МТС-ке ажылдаанындан бээр беш чыл чедип турар. МТС-те ооң ажылы амгы үеде хайыышкынныг: сиген кезилдезинге болгаш ажаап алыышкын кампаниязынга белеткел ажылдары чоруп турар. Ол бодунуң үлүг-нормазын хүннүн-не 200 хуу күүседип турар.

Чурукта: Т. Кечил-оол МТС-те чаа барган механиктиг масканы сонуургап көрүп тур.

Чуруу **А. Ермолаевтин.**

Тараның бирги суггарылгазы

Чөөн-Хемчик районнуң колхозчу тараажылары 1952 көдээ ажыл-агый чылында тараларның бедик дүжүдүн чедип алыр дээш бүгү күштерин үндүрүп ажылдап турар. Районнуң колхозтарында тараларның чайгы суггарылгазы эгелээн.

Хөндергейде «Красный пахарь» колхозта тараа суггарылгазының 2 бригадалары июнь айның баштайгы он хонуунда 150 гектар тараларның суггарылгазын чоруткан. Тараа суггарып турарларның аразында эштер Чигир-оол, Чолдак-оол олар хүнде 4 гектар тараа суггарар нормалыг тургаш, херек кырында 6—7 гектарны суггарып, хүн нормазын 150—175 хуу ажыр күүседип турарлар.

Хорум-Дагда Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тараа суггарар бригадазы июнь айның баштайгы он хонуунда 130 гектар тараның суггарылгазын чоруткан. Ол бригадада эштер Удайбан, Тамчат, Очур-оол олар хүнде 4 гектар тараа суггарар нормалыг тургаш, херек кырында 8—9 гектарны суггарып, хүн нормазын 200—250 хуу ажыр күүседип турарлар.

Ол колхозтарның тараларының үнүжү канчаар-даа аажок чаагай болуп турар.

Сиген кезилдезинче кирипкен

ЧАДААНА, (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң Хорум-Дагда Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артели (даргазы О. Кызыл-оол, партия эге организациязының секретари Кежикпен) июнь 25-те сиген кезилдезинче эгелеп кирипкен. Хорум-Дагның Шык-Бажында эштер Сарыг-оол, Кечил олар баштаан 80 кижилиг ийи бригада 40 хол кадыырлыг сиген кезип турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

ВКП(б) Кызыл хооркомунуң он бирги пленуму

ВКП(б) Кызыл хоорай комитединиң XI пленуму болуп эрткен. Анаа «ВКП(б) Кызыл хооркомунуң ажылынып дугайында» партияның Тыва обкомунуң бюрозунуң доктаалын чугаалашкан. Ол айтырыгның талазы-биле ВКП(б) Кызыл хооркомунуң секретари эш **Степанов** илеткел кылган.

Партияның хоорай комитеди сөелгү чылдарда ажыл-агый болгаш политиктиг сорулгаларны шиитпирлээр талазы-биле чамдык чедиишкиннерни чедип алган деп ВКП(б) обкомунуң бюрозу демдеглээнин—илеткелчи чугаалаан. Ынаыг болза-даа, хооркомнун ажылында улуг четпестер болгаш частыыглар бар. Ол болза, партияның организастыг болгаш политиктиг ажылының куду деннелдиниң, партияның эге организациялары-биле кошкак харылзаалыының түннелинде ындыг болган.

Партияның хоорай комитеди болза, үлетпүр болгаш транспорт бүдүрүлгелерин эренгей удуртуп, оларның ажылынче ханылап кирбейн, планнарны доктааткан номенкулатура ёзугаар күүседирин чедип албаан. Бүдүрүлгелерде партия организацияларының кичээнгейин курлавырларны четче ажыглаарынче болгаш продукцияларның бедик шынарлыг бүдүрүлгезин чедип алырынче угландырбайн турган. Хоорай комитеди болза, туйбу болгаш ыяш заводтарының, база автотранспорт конторазының четпес ажылы-биле эптежип турган.

Партия хооркомунуң бюрозу социалистиг чарышты эренгей удуртурун үргүлчүлевишаан турар, ынчангаш продукцияның шынарын бедидери, бот-артекти кудуладыры, эргилдениң аксца-хөренгизинин дүрген саарылгаларын чорудары, чиг-этти болгаш материалдарны камнаары чедип алдынмайн турар. Бүдүрүлгениң мурнакчыларының болгаш чаартыкчыларының дуржулгаларын нептеретпейн турар, оон ужурундан күш-ажылдың сагылга-чуруму кошкак хевээр туруп турар болгаш эштиң судтарының ролюн бедик деннелче көдүрүп үндүрбээн.

Кадрларны кижизидер болгаш кадр-шидер ажыл, ылангыя тыва кадрларның талазы-биле, эң куду деннелде туруп турар. Бүдүрүлге черлеринде тыва ажылчыннар кончуг эвээш болгаш ажылчыннарның ажылдан агымнап үнер чоруун соксадырын боттандырбаан.

Партияның хоорай комитеди болгаш хоорайның күүсекчи комитеди коммунал ажыл-агыйының болгаш горпонун ажылында четпестерни узуткап шыдавайн турар. Оон ужурундан ажылчы чоннарның культурлуг амыдыралының негелделери күүсетинмейн турар. Хоорайның ажыл-агыйын хөгжүдериниң перспективтиг айтырыглары өй-шаанда тургустунмайн турар.

Школаларда өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың куду деннелгелиг турарынга, эмнелге черлериниң багай ажылдап турарынга эптежип турганы-биле хоорай комитеди база-ла буруулуг.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунда улуг четпестерниң бар болуп турары болза, ВКП(б)-ниң хооркому болгаш оон бюрозу бо дунуң ажылын партияның Төп Комитединиң негелделерин ёзугаар эде тургуспайн, партия организацияларын эренгей удуртуп, оларга практиктиг дузаламчыны эвээш көргүзүп турганындан болган. Ынчангаш дыка хөй эге организациялар оларның мурнунга тургустунган ажыл-агый болгаш культураның ажылдарын ыракта четпес шиитпирлеп турарлар.

ВКП(б)-ниң хүрээлениинге кирерлерге негелдени кошкак тургузуп турганы-биле хоорком болгаш партияның эге организациялары ол талазы-биле алдагдалдарны база кылгылаан.

Хоорай комитединиң ажылында ажыл-херекти бүдүрер талазы-биле оперативтиг удуртулга эвээш болгаш хүлээп алдынган шиитпирлернин күүседезинин контролюн кошкак тургускан. Хооркомнун удуртукчу ажылдакчылары дыка хөй үнелиг шак-үени хуралдар эрттиреринге, шиитпирлернин төлевилелин тургузарынга үндүргеш, организакчы ажылга эвээш хайгаарал салып турарлар. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активчилерниң марксисчи-ленинчи өөредилгезиниң удуртулгазы болгаш оон контролю ыракта четпес чоруп турар. Партияның хооркому болгаш оон пропаганда болгаш агитация килдизи пропагандистерге болгаш лекторларга кошкак дузалап турар, оон түннелинде элээн бөлгүмнер болгаш политшколалар үзүктелиишкиннигажылдап, оларның шинээдип алыышкыны куду болуп турган, ындыг черлерге: облпотребсоюз, облуполминзаг, электростанцияда бөлгүмнер болгаш политшколалар хамааржыр. Марксисчи-ленинчи теорияны бот-кичээл-биле өөренип турарлар коммунистер кандыг-даа удуртулга болгаш контрольга алдынмаан. Оон ынай эш Степановтуң демдеглээни болза, ВКП(б) обкомунуң талазындан дузаламчы базала четпес болуп турган. Обкомнуң ажыллакчылары хооркомга келгеш бүдүрүлгелерге болгаш партия организацияларынга барбайн, ажыл-херектиң ханызынче кирбейн турганнар, ынчангаш партияның организастыг болгаш политиктиг ажылының талазы-биле дузаламчыны четпес көргүзүп турган.

Илеткелчи бодунуң илеткелинге ВКП(б) обкомунуң бюрозу бодунуң доктаалынга хооркомнун, оон бюрозунуң болгаш секретарларының ажылынга чогуур шын үнелээшкин берген дээрзин миннип чугаалаан. Ынчангаш ол доктаалда айыткан сорулгаларны күүседиринге чугула хемчеглерже илеткелчи пленумнуң киржикчилериниң кичээнгейин угландырган.

Санал берген эштер илеткелчиниң чугаазын улам-на байыдып немээннер.

Пленумнуң киржикчизи эш **Маадыр-оолдун** чугаалааны болза, хооркомнун удуртур ажылдакчылары улуг эвес бүдүрүлгелерде партия организацияларының ажылынга кичээнгей салбайн, оларның секретарларын партия ажылын чорударынга өөретпейн, коллективтиң ажылчыннарынга лекцияларны болгаш илеткелдерни кончуг ховар кылып турганын айтып чугаалаан. Хооркомнуң үлетпүр килдизи мурнакчыларның дуржулгазын нептеретпейн, инженер-техниктиг ажылдакчыларның ролюн бедидеринге кичээнгей салбайн турганын база немеп чугаалаан.

Ажылчы чоннуң кижизидилгезиниң талазы-биле идеология ажылында улуг четпестер бары хооркомнуң болгаш оон пропаганда болгаш агитация килдизиниң буруузу деп эш **Ломаев** шын шүтүмчүлээн. Партия эге организациялары болгаш хоорай комитеди болза, политиктиг өөредилгеге канчап-ла хөй кижилерни алырынче кичээнгей салгаш, оон шынарын бедидерин херекке албайн турар.

Культура-массалыг ажыл дыка чыдып калган, хоорком бүдүрүлге черлеринде клубтарның болгаш культура Бажыңының ажылын удур турунга кичээнгей салбайн турар, оон ужурундан ында аныяктарның болгаш клуб активтериниң ажылы база чорбайн турар.

Лекция пропагандазы амыдыралдан база-ла ыракта чыдып калып турар. Лекцияларны куду деннелге номчуп тургулааны ховар эвес. Партия хооркомунуң лекторлар бөлүндыг-ла көскү ажыл чорутпаан. Элээн хөй лекторлар ажылчы чоннарга чангыс-даа лекция болгаш илеткелдерни кылып бербээн. Оларны кым-даа организастап өөретпейн турар.

Кызылдың автотранспорт конторазында партия организациязының секретари эш **Федулов** болза, партияның иштики ажылында четпестерни болгаш бүдүрүлге черинин четпес ажылдарын узуткаарынга хооркомнун талазындан кошкак удуртуп, практиктиг дузаламчыны багай көргүзүп турганын чугаалаан, бүдүрүлге черинин ажылында чыдып калыышкыннарны, бүдүрүлге программазының күүсетинмейн турарын, оон ылаптыг чылдагааннарын тодаргайлап шыдавайн турарын база ол талазы-биле хооркомдан ханызы-биле илеретпейн турарын айыткан.

Эш Федулов хоорайның чаагайжыдылгазының талазы-биле ажылды хоорайның күүсекчи комитеди четпес удуртуп турарын шын шүгүмчүлээн. Партия хооркому болза, хоорай чаагайжыдылгазынга көрдүнген акша-хөренгилерниң шын чарыгдалын болгаш оон шынарлыг ажыглалын чедип алыр ужурлуг.

Пленумнуң киржикчизи эш **Чаадаевтиң** чугаалааны болза, ВКП(б) хооркомунуң ажылы оон ажылагый, политиктиг сорулгаларны канчаар шиитпирлеп турары-биле илеретинер. Хоорайның үлетпүрү ыракта четпес ажылдап, культура тургузуушкунунуң ажылы куду деннелде турар. Ындыг болганының ужурунда хооркомнун ажылын эки деп санап болбас деп чугаалаан. Хооркомнуң ажылын эки кижидер талазы-биле кончуг эки шиитпирлерни хөй катап хүлээп алган. Ындыг болза-даа, ол шиитпирлерниң күүселдези боттанмайн барган. ВКП(б) хооркомунуң секретари эш Киселёв бистиң коллективке чорза-даа, партия ажылында четпестерни узуткаарынга дузалаваан.

ВКП(б) хооркомунуң бюрозунуң кежигүнү эш **Куренёв** марксизм-ленинизмниң кежээки университединде политиктиг өөредилгениң байдалын чугаалааш, хооркомнуң пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш Кузьминни коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активтиң өөредилгезин четпес контрольдаан деп шынгыы шүгүмчүлелге таварыштырган.

Пленумга облпотребсоюз партия организациязының секретари эш **Саргов,** областың кадык камгалал килдизиниң эргелекчизи эш **Сушков** хооркомнуң парткабинединиң эргелекчизи эш Ломакин, ВКП(б) хооркомунуң секретари эш **Киселёв** болгаш өскелер-даа санал берип чүве чугаалааннар.

Пленумнуң ажылынга ВКП(б) обкомунуң секретари эш **Анкудинов** база киришкен.

Пленумга чугаалашкан айтырыгның талазы-биле делгеренгей шиитпир хүлээп алдынган.

ВКП(б) Тыва обкомунуң IX пленумунуң шиитпирин күүседир дээш

Облпотребсоюзтуң баштаар черинин, садыг базазының база облпотребсоюзтуң тудуг конторазының коллективтериниң катышкан бүдүрүлге хуралы чоокта чаа болуп эрткен. Ол хуралга ВКП(б) обкомунуң IX пленумунга болган садыг ажылының талазы-биле хамаарышкан айтырыглардың дугайын облпотребсоюзтуң баштаар черинин даргазы эш Кошкаров таныштырган. Ол хуралга олурушканнар облпотребсоюзтуң баштаар черинин даргазы эш Кошкаровтуң болгаш оон тус-тус килдистериниң начальниктериниң канцеляр-бюрократсыг четпес ажылдарын чүве артырбайн илергейлеп шүгүмчүлээннер.

Үстүнде айыткан ажылдакчыларның болгаш чамдык райполарның удуртукчуларының багай ажылдаанының түннелинде май айының бараан саарылгазы чүгле 96 хуу күүсетинген. Садыгны культуржударының айтырыы чүгле аас кырында болуп, херек кырында боттуг ажылдар чорбайн турар. Бараанларны базалардан хереглекчилерге чедир дүрген чедирер ажылдарны боттандырбайн турар. Белеткел планын күүседир ажыл үзүлген. Облпотребсоюзтуң план-эконом килдизиниң начальниги эш Кузьмин бараан хуваалдазын чорударда районнарның ажылчы чоннарының хереглелдерин барымдаалавайн турар.

Бараан саарылгазын ажыр күүсеткен райоларга немелде шаннал тыпсырын саададып турар. Планның күүселдезин хынаар принципти боттандырбайн турар.

Бараанны чорударда чоннуң негелде хереглелдерин барымдаалавайн турар чоруктар база бар. Чижээ, бо айның эгезинде Барыын-Хемчик райпоче 3 машина шай чоруткан. Ол шайларны райпо чагыраан ужурунда хүлээп албазын, бир машинаның чолаачызы ол үүгүн Бай-Тайга райпога дужаар деп шиитпирлеп алган. Ол шайны Бай-Тайга райпозу албаан. Ынчалгаш 3 машина шай Кызылга дедир келген. Чоокта чаа Чөөн-Хемчикче бир машина хендир чоруткан. Ол райпода хендир хөй болган ужурунда хүлээп албаан, Кызылга дедир келген. Ол ышкаш чижектерни хөйнү санап болур. Белеткел эргелели (начальниги эш Насонов) белеткел ажылын келергей багай организастаанының түннелинде 5 айларның планы чүгле 61,5 хуу күүсетинген.

Облпотребсоюзтуң кадр килдизиниң эргелекчизи эш Володский базала багай ажылдап турар. Кадрларны шилип алыр, оларны ажылга шын таарыштырып тургузарын боттандырбайн турар. Кооператив школазының белеткеп үндүрген кадрларын четче ажыглавайн турар. Ылангыя тыва кадрларны ажылга быжыктырар болгаш өөредир талазы-биле ажылды барык-ла чорутпайн турар.

Бүдүрүлге хуралындан үстүнде четпестерни узуткаар хемчеглерни тодаргай айыткан болгаш ажылды экижидеринге угланган шиитпирни хүлээп алган.

И. ТОРЖУ.

Чөөн-Хемчик районда кижи эмчизи Вера Васильевна Александрова чоннуң ортузунда улуг хүндүткелдиг болуп турар. Оон эптиг эәлдээнге болгаш келген кижилерге эки хүлээп ап турарынга аарыг кижилер өөрүп турарлар.

Чурукта: район эмнелгезиниң эргелекчизи В. В. Александровананың хереклелдерни белеткеп ап турары. Чуруу **А. Ермолаевтың.**

Сталинның солдаттары

Делегейде улустарның
Ынаныжы, чоргааралы —
Дээди шынга бараан болган
Сталинның солдаттары

Каскалары сылдысталып,
Каяа-даа бол чедип келзе,
Ажылчы чон чечек өргүп,
Амыранчыг уткуп алыр.

Каржы дарлал хүнну дуглааш,
Карангылаан ораннарга
Айраң чечек сагланайнып,
Амыдырал хереленнир.

Ыы-сыы долган чүректерге
Ыры, өөгжүм диңмиттелер.
Холдан беькти үзе шапкан
Хостакчызын мактап-йөрээр.

Дайынга удур шивээ болуп,
Тайбың тугун бедик туткан
Сталинның солдаттары
Ынакшылда, хүндүлелде.

Ю. КЮНЗЕГЕШ.

Колхозта тараның чайгы ажаалгазы

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакыда «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң хову бригадазы тараның чайгы суттарылгазын чорудуп турар. Бригаданың суттарылга бөлүү чоокку хүннерге чедир 100 ажыг гектар тарааны суттарган.

Оон-биле кады сиген шөлдериниң суттарылгазы база чоруп турар. Лагыр-Шеми, Аныяк-Чыргакы деп черлерде 51 га сиген шөлүн суттарган. Тараа, сиген шөлдериниң суттарылгазы үргүлчүлеп турар.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Чаа өөредилге чылыкга белеткел

Мөңгүн-Тайга районнуң Мөген-Бүрен школазы чаа өөредилге чылынга эки белеткенип турар. Келир чылдың чыышкы одалгазынга хереглетинер 1000 кубометр одаар ыяштың 800 кубометри школа чанында дүшкен, а өске эртканы черде белеткетингеи.

Школа, интернаттың чайгы септелгезиниң талазы-биле ажылдар амкидин-не түлүкпеп турар. Школада, интернатта болгаш башкылар бажыңнарында печилерниң капитал болгаш үүрмек септелгелериге хереглетинер 10.000 туйбунуң өртедиишкини доостур чыгаан. Бажыңнарның крышазын чедир тудар, школаны херимнээрге болгаш парта, сандайларны немештир чазаарынга, эрги үрелген хереклелдерни септээринге четчип болур дилген материалдар тайгадан бүрүү-биле белеткетингеи. Ам оон сөөртүлгези чоруп турар.

Чайгы септелгелерге ажылчын күүнүн, транспорту дарый хуусаада четчири-биле хандырар болза, ол школаның өөредилге чылынга белеткели чогуур хуусаазыла дооступ болур. Мөген-Бүрен суму Советиниң партия, комсомолдуң эге организациялары сумунуң хөй-ниитизин школа септелгезинче ам-даа калбаа-биле хаара тудуп, бүгү-ле белеткелди дүрген доозар дээш оларның ортузунга социалистиг чарышты чөп организастаар ужурлуг. Районда болгаш Облоно шил, будук, калаг дээн чижектиг белен тудуг материалдары-биле школаны чогуур өйүнде хандырарынче сатыш салыры чугула.

И. БОРБАК-ООЛ.

Колхоз бүдүрүлгезинге малдың быжыг чем суурун тургузар

Ниитиниң продуктулуг мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планының дугайында партия биле чазактың доктаалын амыдырал кырынга боттандырбышаан, бистиң областың колхозтары эрткен чылын эвээш эвес чедиишкиннерни чедип алган. Мыйыстыг бода малдың баш санын өстүрериниң күрүне планын 115,3 хуу, хой, өшкүнүң—123,1 хуу, хаваннын—180,5 хуу, чылгының—124,0 хуу күүсеткен. Колхозтарның ниитилештирген мал ажылы чыл бүрү чайгылыш чок өзүп турар.

Колхозтарның, көдээ ажыл-агыйның район килдистериниң удуртукчуларының болгаш көдээ ажыл-агыйның специалистериниң ажылында моон сонгаар эң чугула сорулга болза, ниитиниң малының баш санын көвүдедири-биле кады оон продуктулуун бедидерин чугаажок хандырары болур.

Ындыг болза-даа, ниитиниң мал ажылының продуктулуун бедиде-ринге, бир дугаар эәлчегде малдан хөй сүт, дүк алырынга, хаваннарның болгаш куштуң тургузу азыралын организастаарынга четчир санныг, янзы-бүрү мал чемнери чок болза, ол сорулганы күүседип шыдавас.

Мал чемнерин хөй белеткээн тудум-на малдың продуктулуу бедик болур болгаш мал ажылының продукциязындан колхоз улам-на хөй орулганы алыр.

Областың колхозтары малдың баш санын өстүрерин чедип алзадаа, мал ажылының продуктулуун бедидер талазы-биле үш чылының планын күүсетпээн. Сүткүр мал фермаларында бистиң саар инектеривис 700—800—1000 литр сүттү, а эңткир мал фермаларында чүгле 400—500 литр сүттү берип турар. Малдың продуктулуунуң куду болуп турарының чылдагааны болза, мал чемнериниң, ылангыя кышкы үеде четпейн турарындан болур. Бай-Тайга районнуң колхозтары эрткен чылын бөдүүн чем белеткээриниң планын чүгле 22,3 хуу, Өвүр районнуң колхозтары—31,2 хуу, Тес-Хем районнуң колхозтары—50,5 хуу, Барыын-Хемчик районнуң колхозтары—51,1 хуу күүсеткеннер. Саар инек бүрүзүнге 2—3 тонна силос белеткээр тургаш, 1 тонна безин четпести белеткээн, а Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Эрзин, Өвүр районнарның элээн хөй колхозтары силосту мырыңай белеткевээн. Областың колхозтары хөй чылда үнер сигеннер тарылгазының планын 43,8 хуу, корнеплодтарның планын 46,8 хуу, күүсеткен. Чөөн-Хемчик, Чаа-Хөл, Улуг-Хем, Барыын-Хемчик районнарның колхозтары корнеплодтар тарылгазының талазы-биле күрүне планын алган тургаш-ла оларны мырыңай тарыааннар.

1952—1953 чылдарда областың колхозтарынга малдың баш санын дыка көвүдедир болгаш инектерниң сүт продуктулуун база хойнуң дүк продуктулуун барык ийи катап бедидер деп күрүне планында көрдүнген. Моон ужурунда бо чылын мал ажылының быжыг чем суурун колхоз бүрүзүнге тургузарының айтырыы колхозтар баштаар черлериниң, МТС-тер директорларының, көдээ ажыл-агый органнарының, бүгү колхозчуларның болгаш көдээ ажыл-агый специалистериниң эң чугула сорулгазы болур.

Колхозтарда сиген кезер шөлдерни болгаш одарларны экижидер талазы-биле ажылга онза кичээнгейни салган турар ужурлуг. 1952 чылда областың колхозтарынга 2 муң га сиген шөлдериниң хараганнарын аштаарын, 5 муң га сиген кезер шөлдерниң болгаш одарларның кырын сайзырадырын, 13 муң га сиген шөлдерин суттарарын, 1700 га малгаш тулаалыг черлерни кургадырып күрүне планында айыткан. Бо хемчеглерни боттандырар болза, сиген кезер шөлдүң дүжүттүүн 2—3 катап, харын оон-даа ажыг бедидерин хандырар.

Бо ажылдарны колхоз бүрүзүнге бичии-даа саадатпайн боттандырар ужурлуг. Эң ылангыя сиген шөлдерин суттарарын, оларның харагаанын, дажын, дөңгелчиин аштаг арыглаарынче онза кичээнгейни салыры эргежок чугула.

Барыын-Хемчик районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Ойдуп, кол зоотехник эш Рудаков, Бай-Тайга районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Братчиков, кол зоотехник эш Даваалан, олар колхозтарга хөй чылда үнер сигеннер тарылгазын организастаарынче болгаш сиген шөлдерин белеткээринче чогуур хемчеглер албааннар.

Сүт саалдазын бедидери саар инектерге шыктыг чемнерни: мал чемнери корнеплодтарны болгаш силосту четчир санныы-биле белеткеп албас болза, канчап-даа күүсетинмес. 1952 чылда колхоз бүрүзүнге шыктыг чемнерниң белеткелиниң хемчээлин дыка өстүрер ужурлуг. Саар инек бүрүзүнге шыктыг чемнерни, корнеплодтарны болгаш силосту үш тоннадан эвээш эвести, ыяк мыйыстыг бода малга 1,5—2 центнерни, төрүүр хаван бүрүзүнге 50 центнерден эвээш эвести белеткээри эргежок чугула. Ынчангаш 1952 чылда шыктыг чемнерни 1951 чылга бодаарга ийи катап хөйнү белеткээр ужурлуг.

Силос салыр черлериниң болгаш силос салыышкынының техниказының чурумун чамдык колхозтар сагыйын турарындан, ылангыя Эрзин районнуң «Чаа орук», «Кызыл сылдыс» колхозтарынга белеткээн силос мал чеминге ажык чок кылдыр ирип баксыраан чорукту демдеглээр херек.

1952 чылда мал чемнери силостаарынга кол сорулга болза, силостаан чемнериниң шынарын дыка бедидери-биле силос салыышкынының техниказын онза бедидери болур ужурлуг. Силосту өй-шаанда белеткээринге силос салыр черлериниң септелгезин болгаш чаа черлерни тудуп тургузарын бо хүннериниң иштинде саадал чок доозар херек. Силос салыр онгарларның иштин калбак манзылар-биле кажаалаар болгаш дүвүнге туйбу, даш азы ыяш салыр ужурлуг.

1952 чылда мал чемнери белеткээриниң хемчээлиниң өзүп турары-биле чергелештир мал чемнери бүдүрер талазы-биле улуг күш үнер ажылдарны механизастаарынга, бир дугаар эәлчегде сиген кезилдезинге, силос салыышкынынга, сиген кезер шөлдерни болгаш одарларны экижидеринге, комбайнларның ажааган саваннарын бөлүү сарааттаарынга болгаш мал чемнери белеткээр талазы-биле өске-даа ажылдарны чорударынга колхозтарга дуза көргүзер херекке МТС-тер ниң, машина-мал ажылының станциязының ролю онза өзүп турар. МТС-тер бо чылын сигенни кезеринден аңгыда ону бөлеринге, хөпээнээринге, сарааттаарынга белеткенир хүлээлгелиг. Ногаан сигеннерни силос салыр черлерже сөөртүрүп болгаш силос салыр черлериниң хереклелдерин дажып чедирерин МТС-тер организастаар хүлээлгелиг. Корнеплодтарны механизация-биле сайзырадып кылырын болгаш ажаап алырын организастаар. Сиген кезер шөлдериниң, одарларның кырын сайзырадырын чорударынга болгаш оларның суттарылгазын организастаарынга МТС-тер колхозтарга дузалаар ужурлуг.

Колхоз бүрүзүнге малдың быжыг чем суурун тургузары ниитиниң малының баш санын моон сонгаар өстүрериниң болгаш оон продуктулуун бедидериниң эргежок чугула үүлү болур.

П. УШАКОВ,
Көдээ ажыл-агыйның область эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы.

Трудоденьнерни чөп ажыглаар

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозу, оон даргазы эш Лопсан колхозка күш-ажылды чөп организаставайн, харын суму Советиниң ажылдакчыларынга колхозтуң ажылын дапкырлаткан болуп алгаш, колхозчуларның ажылдаан трудоденьнерин шын эвес чарыгдап турар чүүл бар.

Суму Советиниң даргазы эш И. Быштак-оол 1951 чылда суму Советиниң секретарынге ажылдап тургаш доктаамал шалыңны турган, оон аңгыда колхозтуң чылгы мал фермазының эргелекчизинге дапкыр ажылдаваш, айда 35 трудоденьни, азы чылда 400 хире трудоденьни ажылдаан дээш элээн хөй тараларны, рубльди ажыкка ап турган. Суму Советиниң доктаамал шалыңныг ажылдакчызынга колхозтуң бир улуг ажылын дапкырлаткан болуп алгаш, артык трудодень чарыгдап турары шын эвес. Шынында суму Советиниң секретарының албан хүлээлгезин күүседип тургаш, колхозтуң мал ажылының фермазының эргелекчизиниң хүлээлгезин бүрүн харыылаары берге.

Бо чылын суму Советиниң секретаринда чаа ажылдап турар эш Баир-оол айда доктаамал шалыңны ап турар болгаш колхозтуң санакчызының дузалакчызының хүлээлгезин дапкырлап, 30 ажыг трудоденьни ай санында санадып ап турары база-ла шын эвес.

Бир кижиге ажыл дапкырлаткан болуп алгаш, трудоденьнер төтчеглээр, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын хажыдар чоруун колхоз баштаар чери үндезини-биле үзүткаар болза, чогуур.

Х. БОРИСОВ.

Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде

НЬЮ-ИОРК. Июнь 18-те Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң хуралы Совет Эвилелиниң төлээзи Я. А. Маликтиң даргалаашкыны-биле болуп эрткен.

Чөвүлелге чугаалажып көөрү-биле Совет Эвилелиниң төлээлериниң киирген ийи айтырыглары хүннүн чугаалажыр айтырыынга кииртинген турган:

1. Бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоруур дугайында 1925 чылдың Женева протоколунга катыжарынче болгаш ону күштүг болдурарынче күрүнелерни кыйгырар дугайы.

2. КНО-га киреринiң дугайында билдириишкин киирген 14 күрүнелерни харыугда КНО-нуң кежигүнүнге хүлээп алыр дугайында Кол Ассамблеяга киирген саналды хүлээп алыры.

Совет төлээлер болза, бирги айтырыгның талазы-биле моон адаанда резолюцияның төлевилелин Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге чугаалажып көөрү-биле киирген:

«Айыыл чок чоруктун Чөвүлели болза,

1. Чүүл-бүрү чурттарның күрүне ажылдакчыларының болгаш хөй-ниити ажылдакчыларының ортузунда бактериологтуг чепсекти ажыглап болбас дээрзиниң талазы-биле чөрүлдешкек чүүлдер барын барымдаалааш,

2. База бактериологтуг чепсекти ажыглаар чорукту бүгү делегейниң хөй-ниити бодалгазының шынчы ёзу-биле буруу шаап көргенин болгаш бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоруур дугайын айтып турар, 1925 чылдың июнь 17-де үндүрген Женева протоколунга 42 күрүнелерниң ат салганындан ол удурланыышкынның илеретинип турарын көргеш,

3. Доктаадыры болза:

Бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоруп турар 1925 чылдың июнь 17-деги Женева протоколун амдыгаа чедир күштүг деп хүлээп албаан болгаш аңаа катышпаан, КНО-нуң кежигүнү болгаш кежигүнү эвес-даа күрүнелерни шуптузун ол протоколга катышкаш, күштүг деп ону хүлээп алырынче кыйгырып тур».

КНО-га киирери-биле билдириишкин киирген моон адаанда күрүнелерни: Албанияны, Моол Арат Республиканы, Болгарияны, Румынияны, Венгрияны, Финляндияны, Италияны, Португалияны, Ирландияны, Трансиорданияны, Австрияны, Цейлонну, Непалды болгаш Ливияны КНО-нуң кежигүнүнге харыугда хүлээп алырын Кол Ассамблеяга Айыыл чок чоруктун Чөвүлели сүмелеп тур деп ийиги айтырыг талазы-биле Совет Эвилелиниң киирген резолюция төлевилелинде чугаалап турар.

Хүннүн чугаалажыр айтырыгларының баштайгы төлевилелин бадылаарының дугайында санал-оналдар солчуушкунунуң үезинде Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге чугаалажып көөрү-биле совет төлээниң сүмелеп киирген айтырыгларынга Катышкан Штаттарның болгаш Англияның төлээлери ажыы-биле удурланып турарын көргүспээннер. Ынчалза-даа совет төлээниң чугаалажыр айтырыглар талазы-биле киирген саналдарының уг-шиин «редакторлаашкын» кылыр деп сылдап алгаш өскерттирин оралдашканнар.

Катышкан Штаттарның болгаш Англияның төлээлериниң ындыг оралдажыышкынының ажык чогун илеретпишаан, Совет Эвилелиниң төлээзи Я. А. Малик оларның киирген саналындан ойталаан.

Айыыл чок чоруктун Чөвүлели болза, совет төлээниң киирген ол ийи айтырыгларын олчаандырзын хүлээп алган. КНО-га чаа кежигүннер хүлээп алырының дугайында айтырыгны көрүп турар Кол Ассамблеяның алдыгы сессиязының № 506 (VI) резолюциязын чугаалажып көөрүнүң дугайында Чилиниң болгаш Голландияның төлээлериниң катай киирген саналын ийиги (КНО-га кежигүннер киирериниң дугайында) айтырыгга немелде кылдыр киирген.

Хүннүн чугаалажыр айтырыгларын бадылаанының соонда Чөвүлел болза, бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоруурунуң дугайында 1925 чылдың Женева протоколунга катыжарынче болгаш ону күштүг деп хүлээп алырынче күрүнелерни кыйгырар дугайында бирги айтырыгны чугаалажып көөрүнче кирипкен. Бо айтырыгның талазы-биле санал-оналдарның солчуушкунун Совет Эвилелиниң төлээзи Я. А. Малик ажыткан. (Я. А. Маликтиң чугаазын тускай парлап үндүрер).

Оон дараазында Катышкан Штаттарның төлээзи Гросстуң бодунуң чугаалааны-биле алырга, «баштайгы эдилгелерни» кылыры-биле чүве чугаалаан. Совет төлээлериниң киирген резолюциязының төлевилелинге хамаарышкан чүүлдерни чугаалажып көөрүнден ойталавышаан, америк төлээ болза, америк чепсектиг күштер дайынның бактериологтуг чеспектерин Кореяда болгаш Кыдатта ажыглап турарын чажырып камгалавышаан, бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоруур дугайында 1925 чылдың Женева протоколун хүлээп алырынче болгаш ону күштүг деп көөрүнче күрүнелерни кыйгырар дугайында ол Чөвүлелдиң чугаалажып турар айтырыынга шуут хамаарышпас чоруктар дугайын чугаалап туруп берген.

Чөвүлелдиң даргазы Малик америк төлээни ол дораан үзе кирген болгаш Чөвүлелдиң кежигүннеринге оон чылдагааны тайылбырлаан. Женева протоколунга катыжарының болгаш ону күштүг деп хүлээп алырының дугайында айтырыг болза, чугаалажып көөр хүн айтырыында кирип турар, ол болза, аңаа хамаарышпас айтырыгны чугаалап, Кореяда болуушкуннарже кирип турар дээрзин Малик айыткан.

Совет төлээлер болза, Кореяда болуушкуннарга хамаарышпас айтырыгны киирген дээрзинче мен Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң даргазы болганымда Чөвүлелдиң кежигүннериниң кичээнгейин угландырып тур мен. Ол айтырыгны киирген болгаш резолюция төлевилелин тургускан. Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде Совет Эвилелиниң төлээзи болганымда чүгле Женева протоколу болгаш ону күштүг деп хүлээп алыры менээ чугула болуп турар. Оон аңгы кандыг-даа айтырыгларны совет төлээлер салбайн турар болгаш дегбейн-даа турар. Ынчангаш Катышкан Штаттарның төлээзи чүнүн-не дугайын маңаа чугаалаан болдур, ол болза, Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң чугаалажыр айтырыынга шуут хамаарышпас болуп турар. Совет Эвилелиниң төлээлери бистиң сонуургалывыс болза, чүгле Женева протоколунга катыжарының болгаш ону хүлээп алырының дугайында айтырыг болуп турар дээрзин шиитпирлин-биле медеглеп турар дээрзинче Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң кежигүннериниң кичээнгейин угландырбышаан, база катап онзалап демдеглеп тур мен деп Я. А. Малик америк төлээниң чугаазынга харыы кылдыр чугаалаан.

Совет Эвилелиниң төлээзиниң ол чугаазы америк төлээни берге байдалга таваръштырган. Ынчангаш америк төлээ болза, бодунуң чугаалап турган чүүлүнүн уг-шиин уламчылаар деп шиитпирлевейн, Совет Эвилелиниң тайбыңга ынакшылдыг политиказын хоптап эгелээн. Америк төлээ болза, Женева протоколун Катышкан Штаттарның хүлээвейн, оон ойталап турарын чажырарын оралдашпышаан, Женева протоколунга ат салып турда, Совет Эвилелиниң алган хүлээлгелерин болгаш оон өске кандыг-даа, аңаа удур-даа күрүнелериң талазы-биле алган хүлээлгелерин хажыдып, оон утказын өскерттирин оралдашкан.

Бодунуң ат салганы Женева протоколун 20 чылдарның дургузунда Катышкан Штаттарның боттандырбайн турганын, а ол ышкаш президент Трумэнниң ону 1947 чылда «эргижирээн» дээш күш чок кылып каапканының барымдаазын чажырар аргажок апаргаш, америк төлээ болза, «Женева протоколун Катышкан Штаттар дайын мурнунда үеде-ле чүге хүлээп, боттандырбааныл дээрзиниң тайылбырын төөгүчүлерге дужаап бээр ужурлуг-дур» деп хоозун чулчуруушкунун кылып турган.

Оон соонда америк төлээ болза, «бактериологтуг чепсекти хоруур чорукка хайгааралды болгаш контрольду тургузарының эргежок чугулазының» дугайында ажык чок чугааны кылган. Бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоруур дугайында 1925 чылдың Женева протоколунга катыжып, ону хүлээп алырынче күрүнелерни кыйгырар дугайында Совет Эвилелиниң резолюциязының төлевилелин КНО-нуң чепсек дүжүрериниң комиссиязынга хүлээдип бээр дээрзиниң дугайында бодунуң саналын кииргеш, чугаазын ол доокан.

Совет Эвилелиниң төлээзи америк төлээге харыылаар дээш ол дораанна сөс алган.

Маликтиң чугаалааны болза, Совет Эвилелиниң төлээлери Катышкан Штаттарның төлээзиниң меге, хоозун чугаазының дугайында чүве чугаалаар эргени эдилеп турар. Совет төлээлер болза, Катышкан Штаттарның төлээзиниң шынзыктырарын оралдажып турганы чүгле чамдык чүүлдеринче Айыыл чок чоруктун кичээнгейин угландырарын күзеп турар.

Чугаазының утказын ол-ла дораан өскерттири Катышкан Штаттарның төлээзинге берге болган дээрзи шупту улуска тодаргай болду. Ол бодунуң чугаазын бир янзы таарыштырган. Мырыңай чоокта чаа америк парлалгага оон: Совет Эвилели болза, Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниге кореяда болуушкуннар-биле холбагдашкан айтырыгны тургузар деп турар дээрзиниң дугайында хопчу медеглелди кылганын ёзугаар, ол бо хүннүн хуралынга ындыг шиглиг чугаазын соксадыры аңаа берге болу берген. Оон-биле чергелештир бо хүн совет төлээлер болза, Женева протоколун хүлээп алырынче, ону күштүг деп үүлдүгзүнеринче күрүнелерни кыйгырарының дугайында айтырыгны сонуургап турарын чугаалааннар. Кореяда болуушкуннарның дугайында, америк агрессорларның ында үүлгедиишкиннериниң дугайында айтырыг — онза айтырыг болур. Бир эвес Катышкан Штаттарның төлээлери ол айтырыгны Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниге чугаалажып көөрүн күзеп турар болза, бодунуң саналын киирзин харын. Бир эвес ындыг айтырыгны тургузуп келзе, бистер ол айтырыг талазы-биле боттарывыстың сөзүвүстү чугаалаар апаар бис.

Катышкан Штаттарның төлээзи өске орукту — кортук орукту шилип ап турар-дыр. Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниге Женева протоколунун дугайын чугаалажып турда, ол болза, Айыыл чок чоруктун кичээнгейин өскээр угландырар дээш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң чугаалажыр хүн айтырыынга шуут хамаарышпас, мырыңай өске үүлдүн дугайында чугаалап эгелеп турар.

Оон ужурунда мен Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң даргазы болганымда, база оон чугаазының хевири соора барган болгаш утказының агрессчи байдалы тодаргай болганда ону үзе киргеним дүрүм ёзугаар болуп турар. Бактериологтуг чепсекти хоруур дугайында Женева протоколун хүлээп ап, боттандырарынга Катышкан Штаттарның чазааның хөңнү чогун чажырар дээш америк төлээ болза, үндезин чок оралдажыышкыннарны хоозун ёзуби-ле кылып турар. Катышкан Штаттарның чазаа болза, ол протоколга 22 чылдарның дургузунда чүге катышпайн турганыл, чүге хенертен оон «эргижирээнин» көрүп кааныл дээрзиниң дугайында америк төлээ чугаалавайн эрткен.

Оон орнунга ол болза, үндезин чок чылдактарның тайылбырлалын кылып эгелээн. Оон чугаазы болгаш чылдактары болза, Женева протоколунга катышкан база ону күштүг деп хүлээп алган, ол протоколду улустар аразының эргезинiң доктаатынган чуруму кылдыр, улустарның ак-сеткилдииниң болгаш херек кырында ажыл-чорудулгазының албан чуруму кылдыр көрүп турар 42 күрүнелерни бак сөглеп дорамчылааны болур деп шуут чугаалаар херек. Бүгү делегейниң бо дугуржулгазын херексеп көрбейн баар ужур чок, 42 күрүнелерниң, оларның чазактарының болгаш улустарының чөпшээрежилгези-биле болган Женева протоколу болза, улустар аразының болгаш бүгү делегей харылзаазының ниити хүлээп алдынган чугула чуруму болу берген, бүгү делегей харылзаазының системазындан ол чугула үүлдү амгы агрессорлардан кым-даа күш чок болдуруп шыдавас. Чүгле Американың Катышкан Штаттарының чазаа база оон Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде төлээлери бүгү делегейниң ол дугуржулгазынга удур чугаа чугаалап, ону будулдурарын оралдашпышаан турар. Бо факт бөгүн Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге база оон хуралында олуржуп турар шупту кижилерге буруу шаптырып демдеглетирген.

Америк төлээниң оралдажыышкынының үндезин чогу билдингир деп Малик айыткан. Ол болза, тайылбыр чугаа дугайын чугаалаарын оралдажып турар. Ынчааргa, америк төлээ күрүне бүрүзү бүгү делегей дугуржулгазынга ат салырда тайылбыр чугаа кылыр эргелиг деп чүвени билбейн турары тодаргай. КНО-нуң секретариадының белеткээни тускай документиде айтып турары ышкаш ол тайылбыр чугаа чайлаш чок болур, Женева протоколун күштүг деп хүлээп алырынче катыжып турар 42 күрүнелериниң иштинден 20 чыгыы күрүнелер база-ла Совет Эвилели ышкаш ындыг тайылбыр чугааны кылганнар.

Ол бадыткал чугааның «дүрүм чогун» америк төлээ чүге Совет Эвилелинге чыгап турарыл? Англия болгаш Франция Женева протоколунга ат салыышкынының база ону күштүг деп хүлээп ап турарының үезинде Совет Эвилелиниң бадыткал чугаа кылып турарының хевири ышкаш база-ла ындыг тайылбыр чугааны кылганнар. Америк төлээ ол тайылбыр чугаа дээш Англияны, Францияны чүге шүгүмчүлевейн турарыл? Ындыг янзы тайылбыр чугааларны 20 чыгыы күрүнелер кылган. Ынчангаш америк төлээлериниң оралдажыышкыны Женева протоколунга тайылбыр чугаа кылып турган ол чээрби күрүнелериниң шуптузунга дорамчылал болур. Ол болза, бүгү делегейниң ол дутуржулгазын күштүг деп хүлээп көрген 42 күрүнелериниң шуптузунга торамчылал болур.

Америк төлээ бадыткал кылыр эргени хүлээвейн турар деп Малик үргүлчүлеп чугаалаан. Ол дээрге, күрүне бүрүзүнүн чөпшээрежип көрген эргези болгай. Катышкан Штаттарның төлээзиниң ындыг янзылыг оралдажыышкының шын үндезиниг деп санап болур бе? Женева протоколун күштүг деп хүлээп көөрүн америк чазактың ойталап турарын ол чүнүң-биле-даа чәжырып, бадыткап шыдавас. Ынчангаш бадыткалды ол бодунуң аргазы-биле тып үндүрерин оралдажып турар. Ынчаарга ол бадыткал Катышкан Штаттарга удур угланган. Ындыг янзылыг оралдажыышкын-биле америк төлээ чаштынып шыдавас, олар чүгле оон-биле Женева протоколун күштүг деп хүлээп көөрүнге Катышкан Штаттарның хөңнү чогун илередип турарлар.

Катышкан Штаттарның төлээлериниң чылдак дырткан оралдажыышкыны болза, Катышкан Штаттарның чазааның херек кырында болдуруп турары-биле бичии-даа дүүшпес, бактериологтуг чепсекти хоругдап турар дугайында саналды киирип турар янзылыг болуп турары болур.

Бактериологтуг чепсекти хоругдаар дугайында Женева протоколунда айытканы ышкаш шак ындыг хевирлиг тодаргай америк саналдарны кым-даа, кайда-даа, кажан-даа көрбээн база номчуваан-даа. Ындыг америк саналдар кайда-даа чок. КНО-нуң чепсек дүжүрер талазы-биле комиссиязындан америк төлээ Коэнниң ниити чугаазында бактериологтуг чепсекти хоругдаар дугайында кандыг-даа тодаргай саналдар чок. КНО-нуң чепсек дүжүрер талазы-биле комиссиязында-даа, Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиндеда америк төлээлериниң ниити чугаалары болза, бактериологтуг чепсекти хоругдаарын шаптыктаарынче, оон-биле бактериологтуг дайынга белеткелди чиигедиринче угланган. Америк төлээниң ийиги «чылдаа» база-ла үндезин чок. Ол болза, херек кырында байдал-биле дүүшпейн турар.

Бактериологтуг чепсекти хоругдаарынга «хайгааралы» болгаш «контроль» деп адаар үүлдүн дугайында ол чокка протоколду күштүг деп хүлээн көөрүн Катышкан Штаттарның чазаанга чөпшээревейн турар дээр янзылыг америк төлээниң үшкү «чылдааның» база үндезин чогун Малик көргүскен. Бактериологтуг дайынга белеткелди контрольдаары болгаш хайгааараары болдунмас дугайында түңнелге келген Лиги нацияның тускай комитединiң шиитпирин Малик номчуп ажыглаан. Ол болза, чээрби беш чыл бурунгаар болуп турган деп Малик айыткан. Ындыг янзылыг түңнелди амгы үеде америк эртемденнер кылып турарлар. «Эртем ажылдакчыларының америк ассоциациязының» Нью-Иорк салбырының президент Трумэнге бо чылдың май 6-да чорутканы, оон хоолгазын бо ассоциация Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң кежигүнүнге чоруткан чагаазы бо мээн мурнумда чыдыр. «Эртем ажылдакчыларының америк ассоциациязының» бо документизинде бактериологтуг чепсекти контрольдаары болгаш хайгааараары болдунмазын миннип турар, ол болза, ону хоругдаарын база ону кым ажыглаан болдур, аңаа кеземчени көргүзер хемчеглерни алыры улам эргежок чугула дээрзин болдуруп турар. Бо билдингир шиитпирлерден үнер түңнел чаңгыс. Чугула хайгаарал бактериологтуг чепсекти ажыглаарын хоругдаары болур. Ындыг хоругдалды Женева протоколу баш бурунгаар көрген болгай. Катышкан Штаттарның төлээлери болгаш чазаа хайгаарал деп адаар чүвеге сылдап алгаш, Женева протоколун күштүг деп хүлээп көөрүнден бодунуң ойталаашкынын чажырарынче, «хайгаарал» дугайында чугаа-биле чажыртынарынче таарымча чок болгаш ирик чыллакты ажыглап турарлар. Бо айтырыгны КНО-нуң чепсек дүжүрер талазы-биле комиссиязынче шилчидер дугайында америк төлээниң саналы база-ла үндезин чок деп Малик үргүлчүлеп чугаалаан. Совет төлээ болза, КНО-нуң чепсек дүжүрер талазы-биле комиссиязынга бактериологтуг чепсекти хоругдаар дугайында, ол хоругдалды кым үрээн болдур, ону харыысалгага киирер хемчеглер дугайында айтырыгларны чугаалажып көөр деп саналын киирип турганы билдингир болгай. Бо совет саналдан америк төлээлер ойталаан болгай. Тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаар сорулга-биле Женева протоколунга катыжарынче болгаш ону күштүг деп хүлээп көөрүнче күрүнелерни Айыыл чок чоруктун Чөвүлели кыйгырар дугайында Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге совет төлээлер санал киирген үеде, америк төлээлер болза, бо айтырыгны КНО-нуң чепсек дүжүрер талазы-биле комиссиязынче шилчидер деп саналдап турар. Америк төлээлер бо айтырыгны бут-биле тевер мячик ышкаш кылдыр көрүп турары тодаргай-дыр. Улустар аразының эргезиниң чугула чурумун тургузуп турар, 42 күрүнелериниң, оон иштинде Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң беш доктаамал кежигүннери күрүнелериниң дөртүнүң ат салганы болгаш күштүг деп хүлээп көргени документини, бүгү делегейниң бо шыңгыы документизин бут-биле тевер мячик ышкаш кылдыр көөрү черле болдунмас. Женева протоколун Катышкан Штаттарның чазаа күштүг деп хүлээп көөрүнге чепшээрежир бе, кандыгыл, азы чок бе деп айтырыгга дорт харыдан ойталап, чажыртынарынга угланган америк төлээниң чылдактары шуут-ла долу үндезин чок.

КНО-да атомнуг чепсекти хоругдаар дугайында айтырыгны шиитпирлээрин узамдыктырып турары болза, бактериологтуг чепсекти хоругдаар дугайында болгаш улустар аразының эргезиниң чурумун тургузуп турар Женева протоколу ышкаш шак ындыг эң чугула айтырыглардан кичээнгейни хоорулдуруп турарын Совет Эвилелиниң төлээлери бодунуң медеглелинге айыткан деп Малик үргүлчүлеп чугаалаан. Амгы үеде янзы-бүрү чурттарның күрүне болгаш хөй-ниити деятельдериниң аразында Женева протоколунуң хоругдааны бактериологтуг чепсекти ажыглаарын болдурарының дугайында чөрүлдээлер бар туруп турарынче Айыыл чок чоруктун кичээнгейин совет төлээлер угландырган. Амгы үеде чамдык чурттарның бактериологтуг дайынче белеткелди чорудуп турар тайбыңга болгаш улустарның айыыл чок чоруунга кыжаныг тургузуп турар, оон ужурунда совет төлээлер Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң кичээнгейин ол айтырыгны көөрүнүң эргежок чугулазынче угландырган. Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде Женева протоколунче кичээнгей салбайн баарының кандыг үндезиннери барыл? Күрүнелериң хөй кезии ол протоколга катышкан база ону күштүг болдуруп хүлээп алган-даа. Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинде ол байдалды өөренип көрбейн баарының кандыг үндезиннери барыл? Ол протоколга болгаш ону күштүг болдуруп хүлээп ап көөрүнге катыжарынче өске арткан күрүнелерни Айыыл чок чоруктун Чөвүлели кыйгырбайн баар кандыг үндезиннерлигил? Тайбыңны болгаш улустарның айыыл чок чоруун быжыглаарынга ол бурунгаар базым эвес чүве бе? Ол болза, эң чугула болгаш чедиишкиннiг базым болуру чугаажок, чүгле Катышкан Штаттарның чазаа тайбыңның болгаш улустарның айыыл чок чоруунуң херээниң бурунгаар шимчээшкинин янзы-бүрү арга-биле шаптыктаарын оралдажып турар. Катышкан Штаттарның төлээзиниң бо хүнгү медеглелиндеш кижи бүрүзүнүн кылыр түңнели мындыг...

Айыыл чок чоруктун Чөвүлелиниң хуралы моон биле төнген.

Дараазында хурал июнь 20-де болур.

Венесуэла Чехословакия биле дипломаттыг харылзааны үскен

ПРАГА. Июнь 22-де Прагага моон адаанда тускай медээни парлаан:

1952 чылдың июнь 21-де Венесуэланың Прагада элчини дээрги Мартурет венесуэла чазактың Чехословакия республиканың чазаа-биле дипломаттыг харылзааны үскениниң дугайын Чехословакияның Даштыкы Херектер Министерствозунга шынзыктырган, Венесуэла эрге-чагыргазы Чехословакияның Каракаста элчининге ол дугайын база медээлээн.

Совет Эвилелиниң телеграф агентилелиниң медээзинден Каракаста совет элчин черинге удурландырган Венесуэла чазактың ужур-дүрүм чок хемчеглериниң дугайын хөй-ниити билген. ССРЭ-ниң Чазаа Венесуэла-биле дипломаттыг харылзааны үскен болгаш чехословак чазакче ССРЭ-ниң эрге-ажыктарын төлээлээр дугайында, чүнүң-даа мурнунда Каракаста совет элчин черинiң ийыылдың адаанда туруп турар кежигүннериниң кадыын болгаш амыдыралын камгалаар дугайында; совет элчин черинiң бажынын венесуэл полиция долгандыр бүзээлепкен; венесуэл эрге-чагырга бодунуң чазаа-биле харылзажып алгаш элчин черинiң кежигүннериниң доктармоондак чокка үнүп чоруурун болдурбайн турар. Чехословак республиканың чазаа бодунуң элчинин дамчыштыр Венсуэлада ССРЭ-ниң эрге-ажыктарын төлээлээрин күзелдии-биле бодунга алган болгаш совет элчин черинiң кежигүннеринге хамаарышкан венесуэл чазактың ужур-дүрүм чок чоруунга удур дипломаттыг хемчеглерни ап чоруткан. Венесуэла чазак бодунуң харыысалгазын мининген болгаш бодунуң дыңналып көрбээн ужур-дүрүм чок чоруун тодаргайлаар кандыг-даа чүве тыппайн, Чехословак республика-биле дипломаттыг харылзааны үскенин харыылаан.

Ол чаңгыс талалыг базымның болгаш оон үнер бүгү харыысалга Венесуэланың чазаанга хамааржыр апаар.

Венесуэл эрге-чагыргаларның Каракаста совет элчин черинiң кежигүннеринге хамаарышкан кара-дуразында чоруунуң дугайын медээлээн Чехословак чазак Венесуэланың чазаандан бүгү-делегей эргелериниң болгаш дипломатия практиказының чурумун ёзугаар Каракаста чехословак элчинниң болгаш миссияның бүгү эргезин болгаш хамаарышпас норуун ол чазактың магадылаарын болгаш оларның доктар-моондак чогу-биле чурттунче чаныып чоруурун хандырарын кегээн. Бир эвес венесуэл чазак хостуг болур ужурлуг ол байдалдарны хандырбас болза, Чехословакияның чазаа Прагада Венесуэл миссияга хамаарышкан харыы хемчеглерни алыр эргелиин бодунга артырып тур.

(СЭТА).

Пловдивке болур деп турар делгелге-ярмарка дугайында

СОФИЯ. Пловдивке ажытынар бүгү-делегейниң он беш дугаар делгелге-ярмарказынга белеткел Болгарияда калбарып турар. Ол делгелге-ярмарка бо чылдың август 31-де ажытынгаш, сентябрь 14-ке чедир үргүлчүлээр. Ол делгелге-ярмаркага бодунуң киржириниң дугайын дыка хөй чурттар медээлээн, эң ылаңгыя Чехословакия, Венгрия болгаш Пловдивке ажытынар бүгү-делегейниң делгелге-ярмарказынга Кыдат Улус Республика болгаш Герман Демократтыг Республика бир дугаар-ла киржир. Барыын Германияның, Австрияның, Францияның болгаш Италияның улуг-улуг үлетпүр болгаш садыг фирмалары делгелге-ярмаркага киржиринге улуг сонуургалдыын илередип турар. Ол чурттарның чамдык фирмаларындан көргүзүгге салыр үүлдер кээп эгелей берген.

Ам бо үеде делгелгениң турар черинiң девискээринде улуг тудуг ажылы калбарып турар. Делгелгениң көргүзүглер салыр черлерин алгыдып, чаагайжыдыр тудуп турар. Ярмарканың турар черин чаагайжыдып, каас-чараш кылдыр кылып турар.

Пловдивке ажытынар бүгү-делегейниң делгелге-ярмарказы Болгарияның Улус республиказының социализмче орукче чедип алган улуг-улуг чедиишкиннерин илередип көргүзер.

(СЭТА).

Чехословакиянын национал хуралынын бижии

Франциянын, Великобританиянын, Италиянын, Бельгиянын, Голландиянын болгаш Люксембургтун парламентилеринге

ПРАГА. Чехословакиянын национал хуралынын июнь 20-де болган хуралынга Франциянын, Великобританиянын, Италиянын, Бельгиянын, Голландиянын болгаш Люксембургтун парламентилеринге чорудар бижикти хүлээп алган.

Катышкан Штаттарнын, Великобританиянын, Франциянын даштыкы херектер министрлери 1952 чылдын май 26-да Боннга Аденауэр-биле «ниити» дээр керээге ат салган.

Оон даартазында Парижке Италиянын, Франциянын, Бельгиянын, Голландиянын, Люксембургтун, Барыын Германиянын сатыныкчы чазаанын төлээлекчилери «европа камгалалынын эвилелдежиишкини» деп адаар керээге ат салганнар. Бодунун утка-шынарынын болгаш угланыышкынынын талазы-биле ол шериг керээлери болза: делегейнин ийи дугаар дайынынын кыпсыкчылары, эң-не агрессчи милитаристиг болгаш фашистиг бөлүктерниң чагыргазын катап тургузар болгаш катап боо-чепсегленген Барыын Германияны агрессчи атлантик эвилелинге киирериниң керээлери болур.

Америк империализмниң болгаш немец нацизмниң база өжээргектерниң тургусканы ат салдынган чаңгыс талалыг керээ Европага тайбыңга дорт кыжаныг болур. «Европа камгалалынын эвилелдежиишкини» деп эвилелдежиишкин болза, фашистиг шеригни тургузарынын чажыт чагдынчак маневри болур, а америк империализмниң кол чөленгинжи болза, гитлержи генералдарга удурткан немец-фашистиг армия болур.

Немец милитаристерниң эң-не агрессчи бөлүү-биле америк коалициянын ол агрессчи чоруун тодаргай билип турар Барыын Европанын улустарынын хөделиишкинин базар талазы-биле барыын герман хоойлу үндүрер органнарын эң-не дыннангыр болдурар дээш америк империалистер болза, улус массаларны бүгү бар аргалар-биле мегелээрин, Европага тайбыңга кыжаныышкынын ёзулуг шын чылдагаанындан оларнын кичээнгейин чайладырынын оралдажыышкынын кылып турар. Европа улустарынын тайбын, айыл чок болгаш национал хамаарышпас чоруу америк империализмниң калчаалыг дарлалынын болгаш оон делегейни ээлеп чагырар деп чүткүлүнүн айылында туруп турар. Чаңгыс талалыг боонн керээзинге ат салганынын соонда европа улузунун мурнунда немец милитаризмниң болгаш өжээргектерниң катап тургустунарынын айылы туруп турар.

«Кады камгаланыышкын» деп санал-биле америк империалистер чаа агрессчи дайынны белеткеп турар. Барыын европа чурттарынын чагырыкчы бөлүктериниң дузаламчызыбиле ол чурттарны бодунун шериг кезектери-биле эжелеп ап, ол чурттарнын иштики херээнге киржип турар. Олар оон девискээринин улустарынын күжүн ажыглап, оларнын боттарын бүгү-делегейни ээлеп чагырар деп бодунун сорулгаларын белеткээринге болгаш күүседиринге ажыглаарын күзеп турарлар. Ындыг янзы-биле барыын европа чурттарынын күрүнезинин хамаарышпас тускай чоруун чок кылып, муң-муң чылдарнын дургузунда туруп келген культура талазы-биле чаңчылдарны божаңналдырып, европа улустарынын национал чоргааралын божаңнадып турар. Америк империалистер бодунун дайын талазы-биле сорулгаларынга ажыктыг, ол чурттарнын ажыл-агыйын үрегдеп турар дайын шүүделин европа чурттардан тырттып ап турар. Ындыг янзылыг чүүл-биле Атлантик эвилелинин кежигүннеринге болгаш өске-даа күрүнелерге делегейниң чогуур экономика харылзааларынга удур угландырган кызыгаарлаашкынны таварыштырып турар. Ынчангаш америк монополистерниң сонуургалы-биле олар бодунун эвилелчилеринге удур оларнын бараан киирип садарынын каайлызынын кызыгаарлаашкынын, адактың сөөлүнде гитлержи генералдарга удуртурган немец фашистиг армияны катап тургузар чорукту чорудун турар болгаш америк империалистер немец өжээргектер-биле сүлчээлежип алгаш, Европага тайбыңга кыжанып, «европа камгалалынын эвилелдежиишкини» дээр керээнин киржикчизи чурттарнын айыл чок болгаш тайбын турар чоруунга кыжанып турар.

Европанын улустары ол кыжаныышкынынын айыылын эки билип турар: «Европа камгалалынын эвилелдежиишкининде» кирип турар чурттарнын бодунун барыын герман кожазынга удур чедип ап турар хайгааралы болза, америк планны ёзугаар алырга катап тургустунган немец-фашистиг армияның ССРЭ-ге болгаш улус демократизынын чурттарынга удурландырган күр күш болурун база барыын европа улустарынга болза, фашистиг полиция болур ужурлуг характерин херечилеп турар. Америк империализмниң дайын плацдармы кылдыр хуулдурганы Франциянын, Бельгиянын, Голландиянын болгаш Люксембургтун кызыгаарынга танкылар, ужар-чүүл-биле чепсегленген болгаш шериг флоттуг катап тургустунган нацисчи фашистиг шеригниң дивизияларын тургускан турар ужурлуг. «Ниити керээнин», «европа камгалалынын эвилелдежиишкининин» авторларынын ажыы-биле миннип чугаалап турарын ёзугаар алырга, чугаа болза, чүгле европанын тайбыңга ынакшылдыг улустарынга дугайында чугаа болур эвес, ол ышкаш барыын европа улустарынын тайбың камгалаар деп күжениишкининге удур, оларнын демократтыг эргелеринге болгаш хосталгазынга удур угландырган хемчеглериниң дугайында чугаа болуп турар. Ам бо үеде безин полицейжилерниң турازында аажылаашкынындан өлүмчидимге таваржып турар Барыын Европанын патриотчуларынга болза, «европа камгалалынын эвилелдежиишкининиң» шугуму-биле оларга удур барыын германда Лифицен болгаш Орадурдан өлүрүкчү эсесчилер халдаар деп турар айыылы кыжанып турар. Агрессчи дайынны эгелээринче аппаар дугуржулганы немец милитаризмниң болгаш империализмниң төлээлекчилери-биле чарар дээш, оларнын-биле көржүп ужуражырынче Англияның болгаш Франциянын төлээлекчилери бир катап кончуг далашканнар. Олар 1938 чылда бужар-бак дугуржулганы Гитлер-биле чарганнар: коммунизмге удур демиселдиң лозунгузубиле «барыын таланын депшилгезин камгалаар» деп мегечи чүүл-биле, немец агрессияны чөөн чүкче, Совет Эвилелинге удур чорудар дээш Мюнхенге дугуржулганы чарган, ол чорук сөөлүнде кээп бүгү европага аштырыышкынны болган. Мюнхенден Чемберлен болгаш Даладьениң тайбынны камгалаар деп йөрээл салып келген чоруу ол-ла дораан боо-чепсектиг дааштаашкынынын үнү-биле шыва алдынган. Барыын европа чурттарынын улузу боин болгаш париж дайын керээлериниң авторларынын бодунун Мюнхен баштынчылары ышкаш тайбынны хандырар деп мегечи чоруунга шынзыкпайн турар болгаш оларнын дайын планнарын болдурбайн турар.

Европа улустарынын айыыл чок чоруун болгаш Европага тайбынны хандырар дээр болза, чаңгыс-аай демократтыг, тайбыңга ынакшылдыг болгаш хамаарышпас Германия-биле ёзулуг тайбың керээзин чарары чугула. Дайынны белеткээр деп америк политикадан чайлаар чорук болза, европа улустарынын шажын үүдүлге, экономика болгаш социал байдалынын хамаарылгазы чокка оларнын аразынга ёзулуг экономика болгаш культура харылзаазын хөгжүдер арганы берип болур. Делегейнин бирги болгаш ийиги дайынындан канчаар-даа аажок качыгдаан барыын европа улустарынга тайбынны, чаагай амыдыралды чүгле улустарнын аразынга, оон иштинде чаңгыс аай демократтыг Германия-биле тайбың кады ажылдажылга кылыры хандырып шыдаар. Германия-биле тайбың керээзин чарар дугайында Совет Эвилелиниң чазааның саналы болгаш Катышкан Штаттарнын, Великобританиянын, Франциянын чазактарынга ол айтырыгны болуру-биле дүрген белеткээриниң дугайын чугаалажып көөр деп ССРЭ-ниң саналы ол тайбың сорулгаларны чедип алырынга эки орукту айтып турар.

Бүгү күжениишкинни бодунун чуртунун тайбың тургузуушкунунче мөөнпеп угландырган болгаш бүгү дайын сулчээлериниге удур бодунун Төрээн чуртун камгалаарынга кезээде белен чехословак улустун күзел-соруун илеретпишаан, Чехословак республиканын национал хуралы Барыын Германияда туруп турар үш күрүнелериниң чазактарынын политиказынын түннелинде Европада тайбыңга кыжанып турар айыылдың тугайын силерге билиндир бодунарнын улузунарнын тайбың сонуургалы дээш шериг керээлериниң америк политиказын шиитпирлиин-биле хүлээп албазынарны, дөрт күрүнелериниң төлээлекчилериниң чөвүлел хуралын доп-дораан чыылдырарын туруштуу-биле чедип алырын, Германия-биле ёзулуг керээни чарар дээш, Европада Германия-биле ёзулуг тайбың керээзин тургузарын чедип алырынче национал хурал силерни кыйгырып тур.

(СЭТА).

Генерал-майор Трусовтун ээлеп чагырар америк шериглер командылалынга удурланыышкыны

БЕРЛИН. Билдинип турары болза, 1952 чылдың июнь 19-та Берлиниң шагы-биле эртенгиниң 5 шакта С-54 маркалыг америк самолёт Герман Демократтыг Республиканын девискээринче элээн ханылап кирип, Хазенталь районга хамаарышпас шугумну үреп кирген болгаш Илменау, Ордруф, Эйзенах, Хейлинштадт болгаш Тейштунген хоорайларнын кыры-биле ужуп эрткен. Ол-ла хүн эртенгиниң 10 шак үезинде чаңгыс моторлуг америк самолёт Герман Демократтыг Республиканын эриктери-биле: Хейлигенд районга (Чөөн-чүктен соңгу-барыын талаже 15 километрде) болгаш Дармгартен районга ийи удаа ужур-дүрүм чок ужудуушкуннарны кылган.

Ол чорукту таварыштыр Германияда ээлеп чагырар совет шериг кезээниң штабынын начальнигинин оралакчызы генерал-майор Трусов июнь 21-де ээлеп чагырар америк шеригниң штабынын начальнигинин оралакчызынче чагаа чоруткан, ол чагаада совет командылал черинин бо чылдың май 26-да болгаш июнь 7-де чоруткан чагаазында кылган сагындырыглар турза-даа, америк самолёттарнын ужур-дүрүм чок ужудуушкуннарны катаптап турарынче америк эрге-чагыргаларнын кичээнгейин угландырган.

Америк самолёттарнын ол ышкаш чорукту моон соңгаар кылырын соксадырынче шыңгыы хемчеглерни алырын генерал-майор Трусов база катап негээн.

БЕРЛИН. Билдинип турары болза, июнь 19-та кежээкинин 8 шакта Герман Демократтыг Республиканын Бабельсберг станциязы-биле эрттип бар чораан америк шериг поездизиниң вагонундан станцияга турган улус полициязынын ажылдакчызын болгаш поездини эрттирип чорудары-биле үнүп келген станцияның дежурныйын боолаан.

Ол болуушкунну таварыштыр генерал-майор Трусов ээлеп чагырар америк шеригниң штабынын начальнигинин оралакчызынче чагаа чоруткан, ол чагаада америк шериг албаныгларнын ол үүлгедиишкинин америк шеригниң хереглелинге үндүрген демир оруктун хандырылга улузунга удур угландырганын демдеглеп турар. Генерал майор Трусов истелгени чорударын болгаш буруулуг кижилерни шыңгызы-биле хемчег алырын негеп, шыңгыы удурланыышкынын медеглээн.

(СЭТА).

Волга-Дон каналдын дугайында голланд сеткүүл

ГААГА. «Гааге пост» деп Голландиянын неделья санында үнер буржуаз сеткүүлүнүн делегей байдалынын допчулалында бижип турары болза: «Волга-Дон канал Совет Эвилелиниң географиязын өскертип турар. Ол канчаар-даа аажок улуг тудугда көстүп турар сандан ыңдыг санны кылбайн, бодавайн-даа чораан кижиниң бажы дээскине берип болур. Кончуг улуг хөлдерни, шлюзтарны тудуп тургускан. Улуг-улуг шөлдерлиг районнарнын суг чуруму шуут өскерилген Совет Эвилели тайбың орук-биле чоруп турарын, Совет Эвилелинде чурттап турар улустарнын ажыглалынче бодунун чедип алган техниктиг чедиишкиннерин киирил турарын миннир ужурлуг апаардан өске чүве чок»

(СЭТА).

Вашингтоннун айтыышкыны-биле

КНО-нун секретариадындан үндүрүүшкүн

НЬЮ-ЙОРК. КНО-нун секретариадынын ажылдакчызы Джин Уолэкти секретариаттан үндүргениниң дугайын Ассошийэтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи медээлеп турар. Корреспондентиниң немеп турары болза, үрегдекчи ажыл-чорудулга дээш истеп-сүрүүшкүнү кылып турар Нью-Йорктун федеральдыг улуг жюри черинче Уолэкти киирген болуп турар. Корреспондентиниң демдеглеп турары болза, «оон үндүрткени секретариаттан үрегдекчи ажыл-чорудулга талазыбиле чигзинчиг американнарны чайладырының дугайында чиңгине секретарь Трюгве Линин медээзи-биле капсырлажып турар».

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустун армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Июнь 23. (СЭТА). Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустун армиязының Кол командылалының июнь 23-те медээлээни болза:

Дүүн Кореяның Улустун армиязының катыжыышкынары кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле фронтунун бүгү участоктарынга, дайзынның кадыг-дошкун атакаларын чедиишкинниг ойтур шаварын үргүлчүлеп, оон дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырып турар.

Бо хүн Улустун армиязының зениттиг кезектери болгаш адыгжыанчыларның отрядтары тыл районнарны бомбалаашкынга болгаш боолаашкынга таварыштырып турган дайзынның үш самолёттарын андара аткан. (СЭТА).

Кореяда америк интервентилерниң араатанзыг чоруу

ПХЕНЬЯН. Эрткен чылын Сеулга америк шеригниң үүлгеткен араатанзыг чоруунун дугайында чаа барымдааларны «нодом синмун» солун парлап турар. Эрткен чылын Кореяның Улустун армиязының болгаш кыдат улустун эки-турачыларының кызыышкынындан Сеулдан аткаарлап үнериниң мурнуу чарыында америк интервентилер кара-бажыңга болгаш храмнарның адаанда чер иштинге хоругдаттырган турган 72390 корей патриоттарны интервентилер араатанзыг ёзу-биле өлүргеннер.

Америк дайынзырактарнын араатанзыг чоруунун дугайын, дезип чорааш чедип келген Сеулдун трамвай паркының ажылчыны турган Со Бен Енниң чугаалап турары болза, америк интервентилер кандыг-даа чылдагаан чок черге кижилерни резин докпак-биле эрээдеп, оон бажын куду кылдыр азып,изиг сугну кижиниң кырынче хөме кудуп, чыва-биле кижиниң иштинче, хөрээнче, бажынче кадай шашкылап, карактарын согурартыр деже шашкылап турган. Кижилер аар-берге хилинчектээшкин-биле өлүп турганнар.

Сеулдун трамвай паркында профэвилелиниң даргазы турган Цой Гым Моктун холдарының салааларын болгаш шумчуун одура кезип, чыда-биле хөрээн, арнын кадай шашкылап өлүрген.

Сеулдун чурттакчы чону оларнын араатанзыг чоруун херечилептеринден корткаш, америк интервентилер Сеулдан дезип үнүп турар үезинде оларнын карааңга кым-на көстүр болдур оларны шуптузун кудумчуга боолап каап турганнар. Тюмчжон кварталда чер иштинде камгалалчеринге, тейлерниң кырынга кандыг-даа кем-буруулуг эвес чурттакчы чонну,эң ылангыя бичии уруглар ны американнар өлүргеннер. Американнар мурнуу чүкче дезип чоруп турар үезинде орукка дезип чораннарны өлүрүп, оларны танкалар, автомашиналар-биле бастырып турган.

Сувонь хоорайда кара-бажыңга турган бир муң ажыг патриоттарны американнар араатанзыг ёзу-биле боолап өлүргеннер.

(СЭТА).

Барыын Германияның чурттакчы чону Риджуэйниң келгенинге удурланып турар

БЕРЛИН. «Нейес дейчланд» солуннун июнь 22-де медээлеп турары болза, июнь 23-те Барыын Германияга Риджуэйниң келирин таварыштыр Барыын Германияның бүгү полициязын дайынчы белеткелче киирген. Риджуэйнин самолёдунун кээп хонар ужурлуг чери англияның Бюлебург деп шериг аэродромун долгандыр полициянын улуг күжүн өөдүнээн.

«Лерниң хөлезиленикчи катыжыышкыны, бир эвес Барыын Германияның ажылчы чоннары ол өлүрүкчүнүн келиринге киленнээшкинин ажыы-биле илередир болза, оларга удур хайыра чогу-биле чепсекти ажыглаар дугайында шыңгыы айтыышкынны алган» деп солун бижип турар.

Барыын Германияның хоорайларының хөй кезининге дүне кудумчуларда, шөлдерде, бажыңнарның ханаларында, хоорайларда: «Германиядан Риджуэйниң дилээр чүвези чок!», «Чума генералы — Риджуэй үнүп чор!», «Риджуэй чурттуңче үнүп чор, база Аденауэрни бодунбиле кады алгаш чор!» деп лозунгулар көстүп келген. «Барыын Германияның чурттакчы чону ларны америк дайынга ажыглаарын болдуртпас деп бодунун шиитпирлиин Риджуэйге тодаргай илередип көргүзеринге долу шиитпирлиглер» деп олла солун бижип турар.

(СЭТА).

Америк шериг базаларын калбартырынга хереглээр чарыгдал

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизинин Вашингтондан медээлеп турары болза, АҚШ-тың төлээлекчилер палатазы болгаш даштыкыга тудуп тургузар ужурлуг ужар-чүүлдүн база шериг-далайның 250 хире баазаларынга 2758318 муң доллар чарыгдаары көрдүнүп турар шериг тудуушкунунун дугайында хоойлу төлевилелин хүлээп ап деткээн.

Корреспондентиниң демдеглеп турары болза, хоойлу төлевилелинде «Даштыкыга ужар-чүүл баазаларын тудуп тургузарынга чарыгдаар хөренгини үндүрүп турар. Бир эвес дайын болу берзе америк атомнуг бомбалакчылар ол баазалардан Россияже чажыт ужудуушкунну кылыр ужурлуг». Хоойлу төлевилелин күштүг болдурары-биле сенаттың шиитпирин манап турар.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Тайбыңның Пактызы дээш!

Парагвайда тайбың дээш шимчээшкин

МОНТЕВИДЕО. Монтевидеода парагвай хоргадакчыларның үндүрүп турары бюллетеньниң медээлеп турары болза, беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгүделегей Чөвүлелиниң кыйгырыынын адаанда, ол ышкаш Кореяже парагвай шеригни чорударынга удур ат салыышкынында 30 муң ат салыышкыны чыгдынган.

Тайбың дээш, Тайбынның Пактызын чарары дээш болгаш национал хамаарышпас чорукту камгалаары дээш демиселди Парагвайда кадыг-берге истеп-сүрүүшкүннүң үезинде чорудуп турар. Америк империалистерниң дужаалын ёзугаар Чавестиң фашистиг корум-чуруму тайбың талалакчыларын кара-бажыңнаар, эттеп согар, хилинчектээр чорукка таварыштырып турар.

(СЭТА).

Жак Дюклону хостаар!

ПАРИЖ. Француз улустун Жак Дюклону, Андрэ Стильди болгаш тайбың, демократия дээш кара-бажыңнатырган өске-даа демиселчилерни хостаар дээш шимчээшкини улам-на калбарып турар. «Юманите» солуннун медээлеп турары болза, Парижтиң он үш округтарының ускарганнары, садыгжылары болгаш бичии-бичии бүдүрүлге ээлери резолюция хүлээп алган. Ол резолюцияда Жак Дюклону доп-дораан хостаарын негеп турар. Тары болгаш Гаронна департаментиде Серинъяк, Дордонь департаментиде Борегар хоорайларның муниципалдыг чөвүлелдери, база өске-даа черлерниң удуртуп баштаар чери Жак Дюклону болгаш Андрэ Стильди камгалаары дээш туржуп турар.

Ажылчы чоннарның хөй-хөй санныг төлээлери национал хуралга барып турар болгаш депутаттардан Жак Дюклону, Андрэ Стильди болгаш дүрүм чок ёзу-биле кара-бажыңнатырган өске-даа патриотчуларны камгалаарын негеп турар. Сент Уэнде «Альстом» заводтун ажылчыннары, металлисчилерниң эмнелге чериниң албан-хаакчыттары, Парижтиң 11 округтарының хереженнериниң төлээлери болгаш өскелер-даа парламентиге чораннар.

«Юманите» солуннун бижип турары болза, Дюклонун болгаш Стильдеп кара-бажыңнатырганы «Санте» деп кара-бажыңга, француз улустун сонуургалы дээш, хосталга дээш, тайбың болгаш Франциянын национал хамаарышпас чоруу дээш мурнакчы демиселчилер-биле ажылчы чоннар сеткил-сагыш катыжыышкынын болгаш ынакшылын илередип турар чүс-чүс чагаалар чурттун бүгү булуңнарындан кээп кирип турар.

Июнь 20-де «Мютюалите» деп залга Парижтиң юристериниң болуп эрткен хуралының дугайында допчу отчётту «Юманите» солун парлаан. Аңаа национал хуралдың депутады Пьер Кот илеткел кылган. Дюклону болгаш Стильди дүрүм чок ёзу-биле тудуп хоругдаанын база демократтыг организацияларны истеп-сүрүп турарын Пьер Кот буруу шапкан.

«Юманите» солуннун медээлеп турары болза, Жак Дюклону, Андрэ Стильди истеп-сүрүп турарынга удурланыышкынның чагаалары, резолюциялары болгаш телеграммалары хөй-хөй чурттардан кээри үргүлчүлеп турар. (СЭТА).

Вашингтоннун айтыышкыны-биле

КНО-нун секретариадындан үндүрүүшкүн

НЬЮ-ЙОРК. КНО-нун секретариадынын ажылдакчызы Джин Уолэкти секретариаттан үндүргениниң дугайын Ассошийэтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи медээлеп турар. Корреспондентиниң немеп турары болза, үрегдекчи ажыл-чорудулга дээш истеп-сүрүүшкүнү кылып турар Нью-Йорктун федеральдыг улуг жюри черинче Уолэкти киирген болуп турар. Корреспондентиниң демдеглеп турары болза, «оон үндүрткени секретариаттан үрегдекчи ажыл-чорудулга талазыбиле чигзинчиг американнарны чайладырының дугайында чиңгине секретарь Трюгве Линин медээзи-биле капсырлажып турар».

(СЭТА).

Тыва автономнуг областын Туранда көдээ ажыл-агый школазы
1952—1953 ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНДА
мал ажылынын, ветеринар-фельдшер болгаш колхоз санакчыларының салбырынга

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ХҮЛЭЭП АЛЫРЫН ЧАРЛАП ТУР

Өөредилгениң хуусаазы 1 чыл. Школага 16 хардан өрү назылыг болгаш 7 класстан куду эвес билиглиг колхозчуларны, МТС-терниң, совхозтарның, көдээ ажыл-агый килдистериниң ажылдакчыларын хүлээп алыр. Эртеми оон куду-даа болза, практиктиг ажыл стажтыг кижилерни база хүлээп ап болур. Школага кирерлер 1952 чылдың сентябрь 15-тен эгелеп төрээн дыл болгаш сан талазы-биле киреринин шылгалдазын тудар.

Өөредилге 1952 чылдың октябрь 1-де эгелээр. Школа өөренікчилерни чурттаар бажын болгаш 140 рубль стипендия-биле хандырар. Оон ангыда ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый Министерствозунун 1952 чылдың февраль 20-ниң хүнүнде дужаалында айытканын ёзугаар бо школага чоруткан колхозчуларга хамаарышкан колхозтар ай санында 20-ден 25-ке чедир трудоденьнерни санап бээр болгаш оларга өөредилгениң бүгү дургузунда ай бүрүзүнде 100 рубльди тыпсып турарын колхозтарга сүмелээр.

Школага келирлер мындыг чүүлдерлиг келири эргежок чугула:

1. Ажылдап турар чериниң шынзылгазы.
2. Паспорт (чурттап турар черинден үндүр бижидип алыр).
3. Шериг биледи (военкомат чериниң үчёдундан ушта бижидип алыр).
4. Билииниң болгаш кадыының дугайында шынзылгалар.

Бүдүрүлге талазы-биле характеристиказы.

Документини 1952 чылдың июль 1-ден сентябрь 15-ке чедир хүлээп алыр.

Школаның адрези: Туран, «Найырал» кудумчузу, бажын № 29.
Дирекция чери.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын 7. ТЕЛЕФОННАРЫ Харыысалгалыг редакторнун 3-62; харыысалгалыг редакторнун оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьның,—4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—3—68, иштики информация, бухгалтериянын—3—65.

БО1341 Облкүүскомнун типографиязы